

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXIII.

CELOVEC, PETEK, 2. JUNIJ 1978

ŠTEV. 22 (1868)

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celeletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

PONOVO ODKRIT PARTIZANSKI SPOMENIK NA KOMLJU:

HVALEŽNO SE KLANJAMO JUNAKOM

ki so dali življenje za zmago človeških idealov –
svobodo, mir, enakopravnost in prijateljstvo med narodi

V nedeljo 28. maja, točno na dan šeste obletnice prvega odkritja, je bil na Komlju nad Pliberkom znova odkrit spomenik dvanajstim partizanom-kurirjem, ki so jih 12. oktobra 1944 nemški vojaki zahrbtno umorili ob podpori domačih nacistov. Prvič je bil spomenik postavljen pred šestimi leti, vendar je „preživel“ le do 31. oktobra 1976, ko je postal „žrtev“ zločinskega dinamičnega atentata, s katerim so današnji duhovni nasledniki svoječasnih nacističnih morilcev pripravljali „ozračje“ za zloglasno jezikovno preštevane.

Nedeljske svečanosti se je udeležila tisočglava množica ljudi iz bližnje in daljne okolice, pa tudi iz Jugoslavije ter Italije, tako da je udeležba na nedeljski prireditvi opozarjala na široko mednarodno fronto, ki je v zadnji vojni združevala narode v skupnem boju proti fašizmu. Kajti domačim antifašistom

in bivšim partizanom slovenskega in nemškega jezika so se pridružili nekdanji borci iz Slovenije ter iz Trsta in Gorice, da se skupno poklonijo junakom, ki so dali svoja življenja za zmago človeških idealov — za svobodo, mir, enakopravnost in prijateljstvo med narodi.

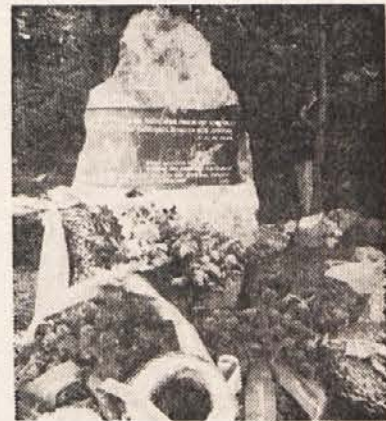
Med udeleženci so bili tudi številni častni gostje, tako jugoslovanski veleposlanik v Avstriji Novak Pribičević, generalni konzul SFRJ v Celovcu Milan Šamec s člani konzulata, nekdanji komandani operativne cone za Štajersko in Koroško general in narodni heroj Joža Borštnar, predsednik odbora koroških partizanov v Ljubljani inž. Pavle Žaucer, sekretar Zveze združenj borcev NOV Slovenije Tone Turnher, predstavnik SZDL Slovenije Jože Hartman, predsednik Zveze avstrijskih borcev za svobodo in žrtev fašizma Josef Nischelwitzer, zastopnik prvega avstrijskega ba-

taljona Peter Tatschl, predstavniki borbovskih organizacij iz Slovenije ter zastopniki narodnih organizacij koroških Slovencev; navzoča sta bila tudi preživela borca usodnega spopada na Komlju Jurij Bojanovič in Anton Golob, posebno navdušeno pa je bil sprejet znani Partizanski pevski zbor iz Trsta, ki je s svojo pesmijo obogatil svečanost.

Poleg predsednika Zveze koroških partizanov Karla Prušnika-Gašperja in predsednika Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Francija Zwittera (izvajanja obel govornikov objavljamo na posebnem mestu — op ured.) sta udeležencem kratko spregovorila tudi Jurij Bojanovič in Peter Tatschl. Prvi je kot živa priča obudil spomin na krvavi spopad na Komlju leta 1944, ki so ga preživeli le trije borci, vse druge pa so esesovci ranjene in še žive pometali v gorečo Apovnikovo domačijo, ki so jo po-

prej zažgali. Izrazil je upanje, da bodo avstrijske oblasti zdaj znale bolje zaščititi spominska obeležja na tiste težke čase, saj so se partizani borili tudi za osvoboditev Avstrije. Drugi pa je spomnil na medvojno zaveznitvo slovenskih in avstrijskih antifašistov v boju proti skupnemu sovražniku — nacizmu ter prav tako poudaril, da žrtve, doprinešene v tem boju, nalagajo današnji Avstriji posebne obveznosti.

Svečanost je obogatil s svojim nastopom Partizanski pevski zbor iz Trsta (o njegovem pliberskem koncertu na predvečer komeljske svečanosti poročamo na 4. strani).

med pesmijo „Žrtvam“ pa so ob spomeniku položili vence predstavniki Zveze koroških partizanov, Zveze združenj borcev NOV Slovenije, ambasade in generalnega konzulata SFRJ, Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, KZ-Verbanda, pliberskega prosvetnega društva „Edinost“ in drugi.

Tako na Komlju zdaj spet stoji spomenik, ki priča o krvavem nasilju v dobi nacizma; okoli njega razmetani ostanke prvotnega obeležja pa dokazujejo, da na Koroškem še vedno vlada zastrupljeno protislovensko ozračje ter miselnost, ki ne prenese spomina na slavno protifašistično borbo.

OB KANCLERJEVEM OBISKU:

Med koroškimi Slovinci ni Robakov niti janičarjev

Prejšnji teden je bil zvezni kancler dr. Bruno Kreisky na uradnem obisku na Koroškem, kjer je govoril na zborovanju socialističnih učiteljev ter obiskal vrsto šolskih in drugih ustanov, med temi tudi slovensko gimnazijo v Celovcu, za zaključek pa je še z bratom jordanjskega kralja Hasanom Bel Talalom obravnaval položaj na Bližnjem vzhodu.

Med obiskom na slovenski gimnaziji, kjer so kanclerja dijaki pozdravili s slovensko in nemško pesmijo, je bilo razumljivo govora o odprtih vprašanjih koroških Slovencev, zlasti o takih s področja šolstva. Glede zahtev in želj, ki so bile izražene v pozdravnem govoru ravnatelja dr. Vospernika in potem še v internih pogovorih s predstavniki vodstva šole, učiteljev in dijakov ter združenja staršev, je kancler zagotovil, da ima na splošno veliko razumevanje za manjšinsko šolstvo, glede konkretnih vprašanj pa je obljubil, da se bo posvetoval s pristojnimi forumi in predvsem z deželnim glavarjem Wagnerjem. Pri tem je med drugim šlo za razširitev srednješolskega pouka na gospodarsko-irgovske predmete, za ljudskošolski pouk slovenščine v Celovcu, za dvojezične čiroške vrtnice, za slovenske učne knjige in za druge potrebe slovenske gimnazije posebej ter slovenske narodne skupnosti nasploh. Ravnatelj dr. Vospernik pa je kanclerja še zaprosil, naj pomaga zavračati „anahronistične“ očitke proti slovenski gimnaziji, češ da je „veliki strup“ in da je „kotišče komunistične propagande“.

Na nerešena vprašanja in na nedemokratični značaj sedanje ureditve je kanclerja opozoril tudi predstavnik socialistično usmerjenih oz. organiziranih učiteljev na slovenski gimnaziji prof. Milan Kupper. Ker je bil na dan obiska odsoten, je svoja stališča izrazil v obširnem pismu, v katerem kanclerja med drugim vprašuje, kako more zagovarjati zakon o narodnih skupinah in predvsem sosvete, ko pa je sam izjavil, da to ni dobra reši-

(Dalje na 8. strani)

(Dalje na 2. strani)

Nadaljevali bomo boj vse dotlej da bomo v polni posesti pravic, ki nam grejo

Govor predsednika ZSO na svečanosti na Komlju

Drugič smo se zbrali na tem mestu tragedije, kjer je podivjani fašizem pozabil zadnjo truhico človečnosti, da postavimo spomenik tistim junakom, ki so dali svoja življenja prav za zmago človeških idealov svobode, miru, enakopravnosti in prijateljstva med narodi.

Ni slučaj, da so na Koroškem poluhnjene nemškonacionalistične in neonacistične sile razstrelile vse tri spomenike naši osvobodilni partizanski borbi — spomenik v St. Rupertu pri Velikovcu, spomenik na Robežu in spomenik tukaj na Komelju, čeprav gre vespod za mesta, ki nikakor niso v takih krajih, da bi jih lahko kdo smatral kot spomenike izzivanja. Če so jih kljub temu v kratkem času po njihovi postavitvi pognali v zrak, potem zato, ker nočejo in ne morejo priznati naše antifašistične borbe:

● Razstrelili so spomenik na Robežu, ker nočejo priznati naše antifašistične borbe sploh, ki jo je dokumentiral ta spomenik na mestu, kjer so se prvič junaško in zmagovito spopadli naši partizanski borci z nacističnimi SS-formacijami.

● Razstrelili so spomenik tukaj na Komelju, da bi zbrisali svoje nečlo-

veške zločine, ker je bil postavljen kot pomnik na nečloveško tragedijo, ki jo je zmozel le pozverinjeni fašizem.

● Razstrelili so spomenik v St. Rupertu pri Velikovcu, da bi izbrisali značaj naše mednarodne borbe na strani zavezniških in asociiranih sil, ker je ta spomenik na grobišču 83 partizanov iz vrst različnih narodov, padlih za svobodo v borbi proti fašizmu, manifestiral našo aktivno borbena odločitev za antifašistično koalicijo.

S strelivom se sicer da začasno razstreliti kamnite spomenike, ne da pa se izbrisati dejstva naše junaške borbe za svobodo na strani zavezniških sil v okviru asociirane partizanske vojske jugoslovanskih narodov iz zgodovine druge svetovne vojne, niti se ne da izbrisati spomina na to našo junaško borbo iz src naših ljudi in iz zavesti našega ljudstva.

Saj nismo šli v borbo proti nacifašizmu šele tedaj, ko je to zahtevala od naše države moskovska deklaracija, marveč smo koroški Slovinci, povezani z matičnim narodom — meje so zbrisali nacisti — zgrabili za orožje in se borili proti nasilju za svobodo, proti vojni za mir, proti sovražstvu za prijateljstvo med narodi; šli smo v

borbo za ideale narodnoosvobodilne vojne in antifašistične koalicije, po hudih udarcih izselitve, priporov in kačevov, po uničenju naših kulturnih in gospodarskih ustanov, po grabežu po naši zemlji, po prisili našega človeka in po prepovedi našega jezika.

In ta borba še ni končana! Najzgovornejše priče za to so razstreljeni spomeniki naše svobodoljubne borbe proti zločinskemu nacifašizmu. Tudi danes gre borba za človeka vredno življenje, kakršno je slovesno proglašeno v deklaraciji Združenih narodov o človekovih pravicah pred 30 leti. Med te pravice spada predvsem neovirano narodno življenje brez pritiska in načrtno asimilacije, brez nacionalne in socialne diskriminacije; sem spada predšolska in šolska vzgoja v materinem jeziku, sem spada neovirano kulturno izživiljanje in ustvarjanje, sem spada neovirana svobodna uporaba materinega jezika pred upravno in sodno oblastjo, sem spada prepoved vseh dejavnosti, ki so naperjene na to, da bi našemu ljudstvu vzeli pravice manjšine in značaj lastne identitete. Vse te pravice so zapopadene v členu 7 državne pogodbe, ki z zakonom o narodnih skupinah in z izved-

benimi odredbami nikakor ni uresničen ali izpolnjen.

Mi smo za mir in pomiritev in smo lozadevno ponovno iznesli tudi svoje konstruktivne predloge na zadnjem razgovoru s kanclerjem dr. Kreiskym. Če pa naj pomeni pomiritev pomiritveno fazo v tem smislu, da se naj najprej sprijaznimo z nedemokratičnim zakonom o narodnih skupinah, „predno se naj izvedejo v vprašanju naše narodnosti nove aktivitete“, potem moramo spričo nedemokratičnosti tega zakona, ki je bil sprejet mimo prizadele manjšine, proti njej in naravnost izzivalno proti njeni volji, in zlasti spričo številnih procesov proti našim aktivistom, ki stojijo pred nami, in ne nazadnje spričo provokativnih zahtev Kärntner Heimatdiensta, ki dajo sklepati, da naj so nadaljnje aktivitete prav v smislu teh zahtev, potem moramo nedvoumno poudariti: brez nas! Brez nas, dokler visi nad vsakim našim aktivistom grožnja s kaznijo, ali celo dejansko zapor, če bolj odločno zahteva pravice, ki nam grejo. Zato zahtevamo čim prej ukinitve vseh postopkov proti našim ljudem.

Partizanski spomeniki

temeljni kamni avstrijske republike

Ponovno smo se zbrali na Komlju, tokrat že četrtič. Prvič smo bili tukaj 28. maja 1972, ko smo odkrivali prvi spomenik; potem smo 13. oktobra 1974 priredili spominsko svečanost ob 30-letnici nacističnega zločina pri Apovniku; tretjič smo prišli na Komelj 31. oktobra 1976, ko smo ogorčeni in zaprepaščeni stali ob ruševinah razstreljenega spomenika; danes pa smo se zbrali, da odkrijemo nov spomenik v spomin in počastitev dvanajstih mladih partizanskih kurirjev, ki so bili 21. oktobra 1944 zahrbtno pobiti pri Apovniku.

Tisti 31. oktober 1976, ko je bil razstreljen prvotni spomenik, bo ostal v zgodovini Koroške zapisan kot ena izmed mnogih temnih točk današnje politične stvarnosti, današnje teroristične resničnosti, ki jo izvajajo nad koroškimi Slovenci tukajšnji nemško-nacionalistični krogi.

Zgodovina partizanske čete, ki je bila pobita pri Apovniku, nam zgovorno pravi, da so njeni člani padli v plemenitem poslansvu, ko so gradili most med slovensko in nemško govorečim prebivalstvom tega ozemlja. Ravno ta četa je imela namreč težko nalogo, da prenese plamenico upora proti Hitlerjevi Nemčiji tudi preko Drave v področje Svinje planine, da vključijo v aktivni boj za osvoboditev domovine tudi nemško govoreče sodeželane. In ravno tej četi v spomin in zahvalo posavljen spomenik so 31. oktobra razstrelili ljudje, ki so pod vplivom nemško-nacionalističnih agitatorjev in hujskačev.

V Železni Kapli stoji spomenik, posvečen 120 padlim borcem za svobodo, na katerem je zapisano: „Mostovi rasto, iz vseh človeških src se pno in v vsa srca...“ Globoka človeška miselnost tega verza nesmrtnega slovenskega partizanskega pesnika Karla Destovnika-Kajuha partizane ni vodila samo v oboroženem boju; tudi vsa povojna desetletja smo bili partizani in vse slovensko ljudstvo na Koroškem preželi s to miselnostjo.

Tudi v bodoče bomo gradili mostove. Rušenju teh mostov, ki vežejo srca slovensko in nemško govorečih deželanov Koroške, pa se bomo uprli z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Dinamit v rokah teroristov, ki razstreljujejo spomenike padlim v boju proti Hitlerjevi Nemčiji kot smrtnemu sovražniku avstrijske neodvisnosti, ruši te mostove. Se več. Ta dinamit ruši tudi temelje druge avstrijske republike. Avstrija je vendar dobila po sklepih moskovske konference status napadene dežele po zaslugi žrtv, ki so jih doprinesli slovenski in avstrijski antifašisti.

Ko govorim o dinamitu, ki se ga poslužujejo na Koroškem gojenci Hitlerjeve šole, večno nepoboljšljivi še danes, ko v Evropi že več kot 30 let vlada mir, se spominjam vojnih časov, ko smo bili partizani na Koroškem kot država v državi. Takrat smo se tudi partizani posluževali razstrelivaj; rušili smo vse, kar je služilo Hitlerjevemu vojnemu stroju. Da pa bi se dotaknili le enega spomenika, čeprav nam marsikateri ni bil po volji, nam niti na misel ni prišlo. Nemški nacionalisti pa se za svoje temne politične namene poslužujejo dinamita še danes. Izkoriščajo demokracijo za svoje politično mračništvo — njihova tiskana beseda je eno samo življenje človeka proti človeku, naroda proti narodu in države proti državi. Dne 19. oktobra 1974, le nekaj dni po spominski svečanosti na Komlju, je bruhal list „Kärntner Nachrichten“ žveplo na partizanske borce: „Einige Ewiggestrige aus Kärnten trafen sich mit ihren Mordgenossen von jenseits der Grenze zu einer Partisanenfeier in roter Nostalgie auf dem Kömmel bei Bleiburg. Mit geballten Fäusten in der Hosentasche hörten sie die Rede ihres Partisanenobmannes Prusnik. Was in den Köpfen dieser Männer vor sich ging, dürfte uns schwer zu erraten sein...“ Tako pisane in duh, ki veže iz teh vrstic, ter politika dinamita sta dva nerazdružljiva brata.

Kdo drug ima močnejšo legitimacijo v rokah, da štiti mir na tem koščku evropske zemlje, kot partizani, ki so položili na oltar svobode tako velike človeške žrtve v drugi svetovni vojni? Kdo drug je upravičeno najbolj zaskrbljen spriču današnjih izgredov nemško-nacionalističnih organizacij proti koroškim Slovincem in proti demokraciji sploh, kot pa partizani? Zato danes s tega mesta apeliram na avstrijske državnike, da pomislijo končno tudi na 5. točko člena 7 avstrijske državne pogodbe, ki pravi: „Dejavnost

organizacij, ki merijo na to, da odvezajo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.“ Kar počenja na Koroškem KHD, je protizakonito in bi ga bilo treba prepovedati po 5. točki 7. člena državne pogodbe. Iz ust deželnega glavarja Wagnerja sem slišal, da se oblasti bo-

Govor predsednika Zveze koroških partizanov Karla Prušnika-Gašperja pri odkritju partizanskega spomenika na Komlju dne 28. 5. 1978

jijo prepovedati delovanje KHD zaradi tega, ker bi ga s tem pahnili v ilegalno. Vprašajmo se, ali je treba, da je teror legalen? Za kaj imamo državno varnostno službo? Mnenje, ki ga zastopa deželni glavar, je potuha terorizmu — če že ne fizičnemu, pa na vsak način duševnemu, ki ga KHD izvaja nad koroškimi Slovenci.

Našo svečanost je obiskal Partizanski pevski zbor iz Trsta. Zavedamo se pomena revolucionarne pesmi, ki nam

vsem gre globoko v srca. Ta pesem nam koroškim Slovincem krepi hrbtnico, nas vzpodbuja k borbeni vztrajnosti v našem delu za doseg pravic, za uresničitev člena 7 državne pogodbe. Ta pesem, ki je pesem milijonov in je boj, nam tudi nazorno pove, da v boju za narodne pravice nismo sami.

V tem smislu se Partizanskemu pevskemu zboru iz Trsta iskreno zahvaljujemo za njegov trud in požrtvovalnost; zahvala velja vsakemu članu zbora, posebej pa še dirigentu tov. Oskarju Kjudru in predsedniku zbora tov. Rudiju Žerjalu. Ze drugič ste nas počastili z vašim revolucionarnim programom: prvič ob odkritju partizanskega spomenika na Robežu in danes ponovno ste prinesli mednarodno borbeno pesem med nas na Koroško. To je vaš veliki prispevek v pomoč našemu boju. Vaša pesem pa je tudi odraz visoke kulture in kultura je močnejša od dinamita in terorizma.

Naj izrečem iskreno zahvalo tudi domačim dejavnikom, ki so se požrtvovalno zavzeli za ponovno postavitve partizanskega spomenika na Komlju. Zahvaljujem se pliberškemu prosvetnemu društvu „Edinost“ in njegovemu predsedniku Jošku Hudlu, Zvezi slovenske mladine in njenemu predsedniku Teodorju Domežu ter posebej krajevemu odboru ZSM Pliberk z Vinkom Pečnikom na čelu, da so Zvezi koroških partizanov pomagali organizirati sinočnji koncert in današnjo svečanost.

Spomenik slavni partizanski kurirski četi, ki jo je vodil domačin Šorli Ciril-Domen iz Lobnika pri Železni Kapli, ki je tukaj tudi padel, predajam v oskrbo in zaščito slovenskim in avstrijskim antifašistom, hkrati pa apeliram tudi na avstrijske varnostne oblasti, da čuvajo ta spomenik kot kamen v temelju druge avstrijske republike!

Ob kanclerjevem obisku...

(Nadaljevanje s 1. strani)

tev. Prof. Kupper spominja, da so zastopniki koroških Slovincem v kontaktnem komiteju sicer lahko povedali svoje mnenje, da pa nji-

ravni razgovore s predstavniki koroških Slovincem v takšni obliki, ki bo Slovence kot neposredno prizadele upoštevala kot enakopravnega partnerja v pogajanjih za izpolnitev člena 7.

hova stališča pri sklepanju zakona sploh niso bila upoštevana. „Sedanja ureditev upošteva izključno le interese s strani KHD nahujskane večine,“ je rečeno v pismu, „toda člen 7 kot sestavni del avstrijske ustave ni bil sprejet v državno pogodbo v zaščito večinskega naroda.“

Proti sedanjemu zakonu o narodnih skupinah pa se je izrekla tudi Koroška dijaška zveza, ki je izrekla vso podporo osrednjima organizacijama v odklanjanju sodelovanja v sosvetih. Kanclerja pa je pozvala, da nadaljuje na zvezni

Kancler na vse iznešene prošnje in zahteve ni dal nobenega konkretnega zagotovila, nasprotno je celo poudaril, da noče, da bi ga „dobra atmosfera“ zavedla v kake obljube. Pri tem pa je očitno mislil tudi na zahteve, ki mu jih je tozadevno postavil koroški Heimatsdienst: s hujskaškim letakom, s katerim je v ilegalni ponočni trosilni akciji materialno in duhovno onesnažil okolje (če bi kaj takega napravili Slovenci, bi kar deževalo prijav in kazni, nemški nacionalisti pa na Koroškem lahko nekaznovano počnejo kar hočejo!), je KHD namreč pozval kanclerja, da mora med obiskom na slovenski gimnaziji nedvoumno povedati, da je člen 7 v celoti in popolno izpolnjen, da zato „nadaljnja darila“ Slovincem ne pridejo v poštev in da morajo biti vse podpore slovenskim organizacijam ukinjene tako dolgo, dokler Slovenci ne bodo sodelovali v sosvetih.

Da so kanclerjeve misli šle tudi v tej smeri, izhaja že iz tega, da je v pogovoru na gimnaziji posebej omenil svoj doživljaj iz leta 1972 v Celovcu, kjer so ga nemški nacionalisti pred delavsko zbornico ozmerjali z „židovsko svinjo“ in mu grozili. Izrecno je poudaril, da se zdaj trudi, da ne bi več dajal povoda za take izgrede.

In se je res potrudil. Saj — kot omenjeno — na upravičene želje in zahteve Slovincem ni dal nobenega pozitivnega odgovora. Pač pa je podobno kot KHD zastopal stališče, da morajo Slovenci sodelovati v sosvetih, ker je to organ, kjer lahko izražajo svoje želje in zastopajo svoje interese. Njegova izjava, da upa, da se bodo mnenja znotraj manjšine spremenila v korist sodelovanja v sosvetih, pa je mejila že na poskus, zabiti klin v manjšinske vrste, na kar mu moremo odgovoriti le eno: med koroškimi Slovenci ni ne Robakov niti janičarjev, ki bi se dali kupiti, da bi padli lastnemu narodu v hrbet.

Kakor pomeni kanclerjev obisk na slovenski gimnaziji po eni strani uradno priznanje pedagoškemu delu te ustanove, pa po drugi strani ta obisk ni prinesel nobenega koraka naprej glede reševanja odprtih vprašanj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Nasprotno njegova izjava po vrnitvi na Dunaj, ko je dejal, da ne bo uresničil upanja, da bi s pogovori zunaj sosvetov praktično obšli te organe, le še potrjuje prepričanje, da hoče vlada še naprej vztrajati pri nedemokratskem vsiljevanju „rešitev“ in oblik „reševanja“, kot jih pomenijo ukrepi, ki izhajajo iz tristrankarskega dogovora v smislu zahtev nemških nacionalistov.

Tudi na Južnem Tirolskem kritizirajo dvolično avstrijske manjšinske politike

Južnotirolska visokošolska zveza je priredila dne 19. maja v Boznu-Bolzanu posebno razpravo o manjšinah pod naslovom „Etnične manjšine in nacionalna država“. Kot referenti so na povabilo južnotirolskih študentov sodelovali Sergio Salvi, znani italijanski strokovnjak za vprašanja narodnostnih manjšin, dr. Karl Stuhlpfarrer, soavtor knjige „Österreich und seine Slowenen“, ter tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dipl. inž. Feliks Wieser.

Sergio Salvi, ki je predstavil svojo najnovejšo knjigo z naslovom „Patria e patria — Vaterland und Heimat“, je govoril o vprašanjih etničnih manjšin v Evropi nasploh, posebej pa je zavzel stališče tudi do nerešenega manjšinskega vprašanja v Avstriji ter med drugim poudaril, da zakon o narodnih skupinah ne odgovarja določilom člena 7 avstrijske državne pogodbe.

Zelo temeljito je orisal zgodovinski razvoj Slovincem

SÜDTIROLER HOCHSCHÜLERSCHAFT SÜDTIROLER HOCHSCHÜLERSCHAFT

Vaterland und Heimat

Minderheiten Tagung der SÜDTIROLER HOCHSCHÜLERSCHAFT zum Problem „Ethische Minderheiten und Nationalstaat“

Es nehmen teil:

- Sergio SALVI (Autor von „Le lingue tagliate“ und „Patria e patria“)
- Karl STUHLPFARRER (Autor von „Österreich und seine Slowenen“)
- Vertreter des ZENTRALVERBANDES SLOWENISCHER ORGANISATIONEN in Kärnten

Patria e patria

Conferenza della SÜDTIROLER HOCHSCHÜLERSCHAFT sul tema „Minoranze etniche e stato nazionale“.

Intervengono:

- Sergio SALVI (Autore de „Le lingue tagliate“ e „Patria e patria“)
- Karl STUHLPFARRER (Autore de „L' Austria e i suoi sloveni“)
- Rappresentanti delle ASSOCIAZIONI SLOWENE in Carinzia

SÜDTIROLER HOCHSCHÜLERSCHAFT SÜDTIROLER HOCHSCHÜLERSCHAFT

Datum: Freitag, 19. Mai 1978, 20.30 Uhr

Data: Venerdì, 19 maggio 1978, ore 20.30

Ort: Bozen, Gemeindesaal, Gumergasse

Luogo: Bolzano, Sala comunale, vicolo Gumer

Akademija slovenske gimnazije v počastitev stoletnice rojstva Otona Župančiča

Letošnji stoletnici rojstva velikega slovenskega pesnika Otona Župančiča, čigar verz „Živeti — umreti je usoda naša, a cilj nam je visoko posajen!“ je bil tudi geslo, je bila namenjena letošnja akademija Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu, ki je zadnje nedeljo popoldne v celovski delavski zbornici združila daleč nad tisoč ljudi. Tradicionalne kulturne prireditve slovenskih srednješolcev so se tudi letos udeležili številni častni gostje, med njimi 3. predsednik koroškega deželnega zbora Josef Gutfenbrunner kot zastopnik zadržanega deželnega glavarja, jugoslovanski veleposlanik v Avstriji Novak Pribičević, generalni konzul SFRJ v Celovcu Milan Šamec s soprogo in ostalimi člani konzulata, avstrijski generalni konzul v Ljubljani Walter Lichem, prelat Aleš Zechner v zastopstvu celovškega škofa, celovski župan Leopold Guggenberger, poslevoedeči predsednik deželnega šolskega sveta Karl Kircher s predstavniki šolskih oblasti, vodja manjšinskega šolskega oddelka okrajni nadzornik Rudi Vouk in strokovni nadzornik dr. Valentin Inzko, predstavnica republiškega komiteja za vzgojo SR Slovenije Markovič, predstavniki narodnih organizacij koroških Slovencev in drugi zastopniki kulturnega, gospodarskega in političnega življenja Koroške in Slovenije.

Tudi navzočnost visokih predstavnikov je izraz priznanja delu, ki ga opravlja slovenska gimnazija, je v uvodnem nagovoru dejal ravnatelj dr. Reginald Vospernik, ki je kratko opisal razvoj edine slovenske srednje šole od prvih razredov v letu 1957 pa do današnje ustanove s 508 učenci in 34 učitelji v 20 razredih. Zavrnil je trditve, češ da je učna raven na slovenski gimnaziji nižja od drugih sorodnih šol; pri tem je opozoril, da šolska oblast redno spremlja delo na tej šoli in ji tudi daje vse priznanje. Poval je starše, da tudi v bodoče izkažejo svoje zaupanje s tem, da svoje otroke vpišejo v slovensko gimnazijo in jim s tem zagotovijo izobrazbo v obeh jezikih — kajti dvojezičnost je kapital, ki ga damo otrokom na pot v življenje, slovenska gimnazija pa v tem smislu opravlja pomembno delo v korist dežele in države ter naše narodne skupnosti.

Sporod akademije je bil tudi letos zelo obširen in pester. Brezhibno izvajanje je pokazalo, da so dijaki in njihovi učitelji vložili mnogo truda; številno občinstvo jim je izreklo zahvalo v navdušenim ploskanjem, ki je sledilo vsaki posamezni točki. Nastopi skupin in posameznikov pa so predvsem tudi pričali o tem, da ima naša mladina poleg šolskega dela veliko smisla in poštvalnosti za kulturno-prosvetno udejstvovanje — to pa je najboljše jamstvo, da bo slovenski življenj na Koroškem tudi v bodoče zvesto

in z ljubeznijo gojil svojo besedo in svojo pesem.

Prvi del sporeda je bil v glavnem posvečen stoletnici rojstva Otona Župančiča. Dijaki 7.a razreda so pod vodstvom prof. Jožka Kovačiča izvajali recital, ki je obsegal šest Župančičevih pesmi (neprijeten vtis je napravila „uniformiranost“ skupine, ki je nehote spominjala na polpreteklo dobo; kdor tega ne razume ali noče razumeti, naj prebere Bevkovo povest „Črne srajce“ ali pa pogleda tozadevno interpretacijo v leksikonu Cankarjeve založbe). S prvim stavkom Scheidlerjeve sonate za flavto in kitaro sta se predstavila Irena in Roman Verdel, Maja Haderlap pa je doživeto podala odlomek iz Župančičeve drame „Veronika Deseniška“. Prvi del je izzvenel z nastopom mešanega mladinskega zbora, ki je pod vodstvom prof.

Kovačiča zapel dve Župančičevi pesmi.

V drugem delu so se v pisanem zaporedju vrstili nastopi moderne instrumentalno-vokalnega ansambla „Combo Cess“ (skupino sestavljajo Miran Breznik, Stanko Pörsch, Črtomir Živkovič in Samo Kupper), plesne skupine dijakov prvih razredov (ki so pod vodstvom prof. Maje Kupper predvajali plese po narodnih motivih), deklisnega zbora enoletne in triletno gospodinske šole iz Št. Petra pri Št. Jakobu (zbor pod vodstvom prof. Jožeta Ropitza je sodeloval kot gost), Danice Tschertou (ki je navdušila predvsem s svojo izpovedno pesmijo, da „pravica je na naši strani“), mladinskega zbora (ki je zapel pod vodstvom prof. dr. Antona Feiniga), ansambla „Drava“ (sodelovali so Milica Gasser, Irena Verdel, Angela Ogris-Martič in Roman Verdel), zbora dijakov 3.a razreda ter mešanega mladinskega zbora, ki ju je vodil prof. Kovačič, pod čigar vodstvom so vsi sodelujoči za zaključek zapeli še znano Vilharjevo pesem „Po jezeru bliz Triglava“, s katero so izpovedali ljubezen do domovine in tesno povezanost s celoto slovenskega naroda, katerega živ del smo tudi koroški Slovenci.

Za povezavo sporeda je v obeh deželnih jezikih skrbel prof. dr. Janko Zerzer, sceno je pripravil prof. dipl. ing. arh. Janez Oswald, pred prireditvijo in med odmorom pa so dijakinje v prostoru pred dvorano prodajale lastna ročna dela z namenom, da bi izkupiček služil podporanju socialno šibkejših dijakov, ki jim starši le težko omogočajo študij.

S svojo tradicionalno akademijo dijaki in dijakinje slovenske gimnazije v Celovcu izpričujejo tudi zvestobo in ljubezen do matere besede.

„Kmečki glas“ obhaja 35-letnico izhajanja

Znani slovenski tednik za podeželje „Kmečki glas“ praznuje v teh dneh 35-letnico izhajanja. Osrednja slavnost ob njegovem jubileju je bila v sredo v Domu delegatov v Ljubljani, kjer je zbranimu občinstvu spregovoril tudi novi predsednik republiške skupščine SR Slovenije Milan Kučan.

„Kmečki glas“ je začel izhajati 1. junija 1943 kot vestnik Osvobodilne fronte slovenskega naroda in je med vojno opravljal pomembno vlogo pri obveščanju slovenskega kmečkega ljudstva o razmerah in ciljih narodnoosvobodilne borbe. Prvih šest števil je bilo ciklostiranih, dec. 1943 pa je že izšla prva tiskana številka. Med vojno je občasno ali mesečno izšlo 15 števil „Kmečkega glasa“, prva redna številka po vojni pa je izšla 12. septembra 1945; od takrat list tudi redno izhaja.

V povojnem obdobju je tudi „Kmečki glas“ prehodil pestro pot razvoja, vedno pa je bil važen dejavnik pri obveščanju in vzgajanju podeželskega ljudstva. To plemenito nalogo uspešno opravlja tudi danes, ko je časopisno založniško podjetje „Kmečki glas“ svojo dejavnost močno razširilo in popestrilo. Kajti poleg tednika „Kmečki glas“ izdaja založba tudi revijo „Sodobno kmetijstvo“; nadalje revijo „Moj mali svet“, katere osnovni namen je spodbujanje sodobnega človeka k varstvu narave in ohranjanju pristnih stikov z rastlinami in živalmi; predvsem pa ljudje z zanimanjem berejo tudi strokovne in leposlovne knjige, ki izhajajo pri „Kmečkem glasu“ — prvih je izšlo doslej 45, drugih pa 36, nekaterih naklada je dosegla tudi 30.000 izvodov.

„Kmečkemu glasu“, ki ga pozna tudi marsikatera slovenska hiša na Koroškem, tudi koroški Slovenci prisrčno čestitamo k jubileju ter vsem njegovim sotrudnikom želimo mnogo uspehov pri nadaljnjem delu v korist slovenskega podeželskega ljudstva.

Pesmi Andreja Kokota so izšle v nemškem prevodu

Na mednarodnih srečanjih pisateljev tako na Bledu kot v Brezah (Fresach) so letos med drugim razpravljali tudi o problemih, ki se zastavljajo književnikom, ko gre za prenašanje njihovih umotvorov v druge jezike in s tem za posredovanje drugim narodom. Pri tem morajo posebno velike ovire premostiti pisatelji, ki pripadajo številčno manjšim narodom, so ugotovili na blejskem sestanku in zato sklenili, da bodo na prihodnjem srečanju prav temu vprašanju posvetili posebno pozornost.

Tudi na Koroškem vidimo, kako težko je utirati pot takemu literarnemu prelivanju med sosednjima narodoma in deželama: zelo redki so v Sloveniji prevodi koroških nemških avtorjev v slovenščino in še bolj redke obratno knjige slovenskih pisateljev, ki bi jih izdali v nemščini na Koroškem. Bil bi nedvomno velik korak naprej, če bi uspelo uresničiti predloge, ki so se tozadevno izcimili med letošnjim kulturnim srečanjem treh dežel „Alpe-Jadran“ v Ljubljani.

Toliko večjega pomena je zato vsak posamezni uspeh, ki se zabeleži v okviru teh prizadevanj. In tak uspeh predstavlja tudi zbirka pesmi Andreja Kokota, ki je izšla v nemškem prevodu pri zahodnonemški založbi Bläschke in Darmstadt. Pod naslovom „Die Totgeglaubten“ je v okusno opremljeni knjižici objavljenih skupno 54 pesmi, ki so jih v

nemščino prevedli predvsem avtor sam ter Horst Ogris in Peter Kersche. Izbor je zelo dober, saj predstavlja pesnika celovitega, z vseh strani njegove izpovedi — začeto tam, kjer lirčno opeva naravo in se spominja mladih dni, pa tja do današnjega trenutka, ko izpoveduje ljubezen do materinega jezika ter izkriči obsodbo nad tistimi, ki delajo nasilje slovenskemu človeku na Koroškem in njegovi kulturi.

Pravzaprav je že naslov zbirke cel program: tisti, o katerih so mislili, da so že mrtvi, še živijo — nočejo umreti, hočejo živeti! In taka je tudi Kokotova pesem: čeprav napravi včasih vtis obupanosti, v naslednjem trenutku iz resignacije vzklije nova vera v življenje, preraste celo v odpor in v upor zoper krivico, v bojno napoved tistim, ki to krivico sejejo. Tako „domnevno mrtvi“ nikakor niso mrtvi, marveč so živi ljudje, pripravljeni boriti se za svojo pravico.

Urednik zbirke Gottfried Pratschke je napisal uvodno besedo, kjer v zgoščeni obliki predstavlja nemškemu bralcu slovenski narod in njegovo kulturo. Njegova ugotovitev se glasi, da je vsak jezik že sam zase posebna kulturna vrednota, ki jo je treba očuvati za večne čase...

Kokotovo pesniško zbirko „Die Totgeglaubten“ (cena v platno vezani knjigi je 90 šilingov) lahko naročite pri avtorju ali v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

TONE ZORN

Manjšinsko vprašanje in jugoslovansko-avstrijski odnosi

Poleg tega moramo omeniti ponovno opozorilo zveznega sekretariata za zunanje zadeve, da je SFRJ zakonito zainteresirana za položaj jugoslovanske manjšine v Avstriji. Predstavnik sekretariata je poudaril, da pogodba o obnovi neodvisne in demokratične Avstrije natančno določa pravila za zaščito slovenske in hrvaške manjšine, glede avstrijske namene, da bi izvedli „preštevanje posebne vrste“ (dejansko „ugotavljanje manjšine, op.) kot pogoj za uveljavljanje manjšinskih pravic, pa je podčrtal, da je Avstrija dolžna nuditi posebno zaščito slovenski in hrvaški manjšini na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem ne glede na število manjšine. Državna pogodba tudi v nobenem pogledu ne določa absolutnega ali relativnega števila pripadnikov manjšine kot pogoj, da bi na ozemlju, kjer živi avtohtono slovensko, hrvaško ali mešano prebivalstvo, uresničili pravice, ki jih določa državna pogodba. Ob koncu izjava pravi, da Jugoslavija v celoti podpira negativno stališče slovenske in hrvaške manjšine do preštevanja.⁶⁸

Iz aprila 1974 je tudi opozoriti na izjavo dr. Kirchschrägerja, dano v parlamentu, da „v avstrijskih zveznih pokrajinah Koroški in Štajerski pred koncem vojne... ni bilo nikakršne partizanske dejavnosti“. Izjavo je jugoslovanski tisk označil kot „novo v vrsti grobih potvarjanj, ki jih je bilo zadnja leta slišati z one strani naše severne meje in razumljivo je,

da je v naši javnosti zbudila veliko ogorčenje.“⁶⁹

V drugi polovici leta 1974 je dr. Kirchschrägerja kot zunanji minister zamenjal dr. Erich Bielka-Karltrou. Ob tej priložnosti je ocenil tudi odnose z Jugoslavijo ter opozoril, da je Avstrija dolžna „izpolniti še nekatere obveznosti“ do Jugoslavije; priznal pa je tudi, da so po podpisu državne pogodbe v Avstriji zamudili pravi trenutek za izpolnitev obveznosti državne pogodbe.⁷⁰

Kako pa si je Avstrija v tem času zamišljala izpolnitev člena 7 državne pogodbe, priča znani sklep vseh treh v parlamentu zastopanih strank (socialistične, ljudske in svobodnjaške), po katerem bodi pogoj za uresničitev odprtih določil državne pogodbe posebno „ugotavljanje“ manjšine oziroma „štetje posebne vrste“. Zadevni sklep so sprejeli 17. septembra 1974. Ob tej očitni diskriminaciji slovenske in hrvaške manjšine je Jugoslavija izročila Avstriji ostro demaršo. Ta je opozarjala, da sklep v parlamentu zastopanih strank ne bo v prid poglabljanju zaupanja med jugoslovanskimi narodi in avstrijskim narodom ter razvijanju jugoslovansko-avstrijskih odnosov.⁷¹

Tako kot dogodki leta 1972, je tudi sklep o „štetju posebne vrste“ pogojil vrsto protestov slovenske javnosti,⁷² ki jim je 30. oktobra sledila posebna nota o položaju slovenske in hrvaške manjšine. Avstriji izročena nota je po-

leg drugega opozorjala, da se je „kljub nekaterim začetnim pozitivnim elementom“ položaj obeh manjšin znatno poslabšal; to ugotovitev je nota tudi nadrobneje opredeljevala. Dalje je opozarjala na neonacistične pojave na Koroškem, predvsem pa je zavračala „postavljanje pogojev za uresničitev pravic iz državne pogodbe s tako imenovanim „ugotavljanjem“, kar je v nasprotju z državno pogodbo ter „predstavlja spodbujanje splošnega pritiska šovinističnih in neonacističnih sil na manjšine“.⁷³

Nekaj dni zatem je o odnosih z Avstrijo govoril tudi zvezni sekretar za zunanje zadeve SFRJ Miloš Minič. Poudaril je, da se odnosi z Avstrijo na več področjih dobro razvijajo ter da so objektivne možnosti za še bolj široko sodelovanje. Vendar pa so, je nadaljeval, med Jugoslavijo in Avstrijo vprašanja, katerih reševanje Avstrija zavlačuje že vrsto let. Samo nota je ocenil kot prispevek v korist urejanja odnosov z Avstrijo ter naglasil, da nota ustvarja temelje za vsestranski razvoj odnosov in dobrega sosedskega sodelovanja.⁷⁴

Značilno je, da je skušala Avstrija zmanjšati pomen jugoslovanske note in zunanji minister Bielka je jugoslovanska opozorila celo označil kot v glavnem neutemeljena.⁷⁵

Avstrijsko zavračanje izpolnitve določil člena 7 državne pogodbe pa ob Bielkini izjavi še posebej opredeljuje odgovor na jugoslovansko noto, izročeno Jugoslaviji 2. decembra 1974. V nasprotju z jasnimi določili državne pogodbe je odgovor zagotavljal, da državna pogodba ne izključuje štetja manjšine (z drugimi besedami, njenega „ugotavljanja“) in podobno. Avstrija je zavračala tudi opozorila o delovanju neonacističnih organizacij, o jugo-

slovanski zahtevi, da prepove Kärntner Heimatdienst, pa beremo, da prepoved ne pride v poštev, ker da pravila v Heimatdienstu združenih organizacij ne vsebujejo „manjšini sovražnih“ določil — kakor da delovanje določenih organizacij poleg pravic ne opredeljuje tudi njihova siceršnja dejavnost!

Odgovor je tudi poudarjal, kaj vse ima slovenska manjšina na Koroškem, pri tem pa (tako kot pri gradiščanskih Hrvatih) zamolčeval, da je po propadu nacizma manjšina za časa rjavega režima uničene ustanove obnovila iz lastnih sil in večkrat celo ob nasprotovanju avstrijskih oblasti. Kar pa se tiče problematike obeh manjšin, je nota poudarjala, da so med Koroško in Gradiščansko razlike, izvirajoče „iz zgodovinske evolucije in harmoničnega sodelovanja na Gradiščanskem živče skupine prebivalstva v vseh političnih, gospodarskih, kulturnih in socialnih območjih“.⁷⁶ Poleg tega je Avstrija najavila pripravo posebne „bele knjige“ o položaju koroških Slovencev.

Dne 26. decembra 1974 je zvezni sekretar Miloš Minič v zveznem zboru skupščine SFRJ govoril o zunanjepolitični dejavnosti Jugoslavije.

(Dalje v prihodnji številki)

68 Delo in Kleine Zeitung, 18. april 1974.

69 TV-15, Ljubljana, 18. april 1974.

70 Prim. Die Presse, 20. september 1974.

71 Kärntner Tageszeitung in Večor, 25. sept. 1974.

72 Prim. takratni slovenski tisk iz septembra in oktobra 1974.

73 Tekst note je objavilo Delo 31. oktobra 1974.

74 Delo in Kärntner Tageszeitung, 6. november 1974.

75 Kärntner Tageszeitung in Arbeiter Zeitung, 13. november 1974.

76 Besedilo avstrijskega odgovora (note) je objavil Naš tednik 5. decembra 1974.

KONCERT TRŽAŠKEGA PARTIZANSKEGA PEVSKEGA ZBORA V PLIBERKU

TA PESEM JE PESEM MILIJONOV, TA PESEM JE BOJ

Minulo soboto na predvečer spominske svečanosti razstreljenega in spet obnovljenega partizanskega spomenika na Komlju, je bil v Pliberku (v šotoru) uspel koncert Tržaškega partizanskega pevskega zbora ki se je odvijal pod geslom — „Ta pesem je pesem milijonov, ta pesem je boj“. Poleg številnih

Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Grilc Matevž in predstavniki narodnih in političnih organizacij.

Kljub slabemu vremenu se je zbrala ogromna množica ljudi, tako da je bila to ena najbolj obiskanih prireditev v Pliberku in hkrati pre-

valce sprejeti v šotoru, ker Slovenci nimamo lastne dvorane, v pliberškem kulturnem domu pa itak ni prostora, ker tam gospodujejo nemški nacionalisti. Naglasil je tudi, da z delom dokazujemo, da je narod velik tudi po kulturi in ne samo po številni moči. Na koncertu je spregovoril tudi tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser, katerega govor pa objavljamo posebej na isti strani časopisa.

Tržaški partizanski pevski zbor, ki je s svojo dovršenostjo in izvajanjem zadivil vse navzoče, je sestavljen po večini iz pevcev — z animatorjem in dirigentom vred skoro iz samih pripadnikov slovenske narodne skupnosti v Italiji, ki so se pred več kot 30 leti borili v partizanskih enotah na vseh evropskih frontah. V okviru svojega programa so podali sklep pesmi — slovenskih, italijanskih, ruskih, hrvaških, čilskih, španskih in bolgarskih — ki jih je večje priredil in orkestral dirigent Oskar Kjuder, pod čigar vodstvom zbor poje in navdušuje široke množice. Ker fašistična miselnost še vedno živi, si je Tržaški partizanski pevski zbor, ki je bil uradno ustanovljen 11. februarja leta 1973, zadal nalogo, da po zvesti stari prisegi nadaljuje skupno z mladim pokolenjem, boj proti fašizmu, za narodne pravice slovenskega prebivalstva, za prijateljstvo in sodelovanje med narodi.

Po čudovito uspelem nastopu tega odličnega zbora, ki je izval dolgotrajen aplavz in navdušenje je spregovoril tudi zastopnik tega zbora in izjavil, da se tržaški pevci čutijo zelo počaščene, da spet nastopajo med koroškimi brati, s katerimi so bili povezani v skupnem boju proti fašizmu. Poudaril je, da se je po vojni mnogo spremenilo, ostala pa je želja po pravičnem svetu, kjer bo človek človeku brat. V našem boju ne bomo odnehali prej, dokler ne bo uresničena ideja o bratstvu in enotnosti. V spomin na to mogočno srečanje so tržaški pevci predali predsedniku Zveze koroških partizanov Karlu Prušniku-Gašperju sliko zbora in zbirko grafik tržaških umetnikov, naši pevci pa so jim v znak hvaležnosti izročili šopek rož.

Po oficialnem delu je prireditev izzvenela v prisrčni družabnosti, med prireditvijo pa je na Komlju gorel kres, ki je opozarjal oziroma vabil na svečanost, ki je bila v nedeljo na Komlju.

domačinov in prebivalcev iz bližnje in dalnje južne Koroške so se udeležili tudi jugoslovanski ambasador na Dunaju Novak Pribičević, predstavnik jugoslovanskega konzulata v Celovcu Milan Šamec in Peter Župančič, tajnik Zveze slovenskih organizacij dipl. inž. Feliks Wieser (predsednik dr. Franci Zwitter iz zdravstvenih razlogov ni mogel priti), predsednik

pričljiv dokaz, kako priljubljena je partizanska pesem med našim prebivalstvom.

Uvodoma je zapel naš koroški partizanski pevski zbor „Matija Verdnik-Tomaž“ pod vodstvom Albina Kranjca nato pa je zbrano publiko in goste iz Trsta pozdravil predsednik domačega SPD „Edinost“ Jaško Hudl. Med drugim je ugotovil, da smo prisiljeni obisko-

Govor tajnika ZSO dipl. inž. Feliksa Wieserja

Danes na predvečer ponovne postavitve partizanskega spomenika na Komlju smo se zbrali tukaj v Pliberku, da skupaj z našimi brati, zamejci, pevci tržaškega partizanskega zbora iz Italije obudimo spomine na tisti del naše zgodovine v katerem so najbolj zaživele besede Ivana Cankarja: „Edina pot je boj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja barikada, dokler ne doseže poslednji cilj — popolno socialno in politično osvobodjenje — zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda. In kdor ta boj zaničuje, kdor mu postavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.“

Pretežen del slovenskega naroda je v odločilnem zgodovinskem trenutku — ob pojavu nacifašizma — pravilno razumel te Cankarjeve zgodovinske besede in se odločil za boj s stokrat močnejšim sovražnikom. Za boj za najbolj svetle ideale človeštva, za svobodo, za mir in enakopravnost narodov.

In prav v tem, za nas koroško Slovence najbolj pomembnem delu naše zgodovine se je rojevala in se rodila borbena partizanska pesem, ki je bodrila naše očete in matere in jim vivala vero in upanje v zmago. Partizanska pesem je danes že ponovno delo. Mlada generacija koroških Slovencev jo ljubi in goji prav tako kot naši predniki. Tudi danes je ta pesem zaljubljeni ljudstev, pesem boja, tovarištva, ljubezni in svobode. Partizanska pesem je pesem s katero na ustih so naši predniki žrtvovali svoja življenja za svobodo. Pesem, ki je v najhujši stiski preganjanja, lakote, mraza, negotovosti in smrti bodrila borca za svobodo in jih vodila v neizprosni boj z okupatorjem. Ta pesem je zadoneča tudi v Rožu in Podjuni, v kapeških grapah ter v Selah in je naznanjala našemu človeku, da se sovrag stotletni

ruši v prah in da ljudstvo iz sponja se budi.

Zato je partizanska pesem tudi del naše koroške slovenske pesmi in s tem del našega kulturnega izročila, ki ga moramo prenesti naprej na naše prednike. Zato ne bomo nikoli dopustili, da bi kdor koli to pesem in ta del naše zgodovine in kulture sramotil in mu podtikaval nečiste cilje. Kajti ne z zlatimi; s krvavimi črkami je pisana knjiga slovenske kulture.

In kdor to zanika, zanika boj koroških Slovencev za enakopravnost in proti fašizmu. Umor Vinka Poljanca, selške žrtve, cela vrsta izseljenih in pregnanih, zverinsko pobiti partizani, aktivisti in kurirji na Komlju, pokol Peršmanove družine, žrtve iz kacetov, pretepeni, zasramovani in postreljeni antifašisti, pa so neizbrisljivi dokazi, da je edino našo narodnoosvobodilni boj ustvaril osnovne predpogoje, da imamo naše pravice zapisane v avstrijski ustavi in da smo danes kot čvrsta in borbena narodna skupnost poznani širom Evrope.

Boj, ki so ga tako slavno začeli naši partizani vodimo danes naprej pod drugimi razmerami in z drugim orožjem. Tudi današnji boj je boj za narodno in socialno enakopravnost. Tudi danes se moramo povezovati z demokratično večinskega naroda in izgraditi skupaj z njimi široko demokratično fronto.

Zakonodajca, ki jo je sprejela avstrijska vlada leta 1976 omejuje pravice in življenjski prostor koroških Slovencev, ter nam s tem odreka pravice iz člena sedem avstrijske državne pogodbe. V tej situaciji se moramo zavedati, da bo naš boj dolga, hkrati pa se moramo zavedati, da je pravica na naši strani in da bomo zmagali. Zato mora vsak posameznik izmed nas vedeti na kakšnih temeljih stoji naša borba. Vedno moramo biti enotni — kadar gre za konkretne potrebe naše narodne skup-

nosti (šolstvo, uradni jezik, napisi, predšolska vzgoja in druga). V to fronto skupnega nastopanja moramo vključevati pripadnike slovenske narodne skupnosti iz vseh idejnopoličnih taborov (katolike, socialiste in komuniste). Ne smemo pa dovoliti, da si enotno nastopanje razlagata vsak po svoje in ga izkoriščata v kratkoročne strankarskopolitične namene. Kajti pogubno za enotno nastopanje vseh koroških Slovencev v narodnih zadevah bi bilo zoževati fronto na ljudi s samo določeno idejnopolično orientacijo.

Zavedati se moramo, da je na Koroškem na tisoče manj zavedanih pripadnikov slovenske narodne skupnosti, ki zaradi vladajočih političnih in gospodarskih razmer niso aktivni člani naše narodne skupnosti. Vse te ljudi moramo dolgoročno vključevati v našo kulturno, športno, mladinsko in drugo dejavnost, ne pa neprestano postavljati kriterije, „kdo je še naš in kdo ni več naš“. Zavedati se moramo, da omejevanje našega boja na zgolj nacionalno osnovo ne omogoča uveljavljanje na vseh družbenopolitičnih področjih ter celo bremeni akcijsko enotnost koroških Slovencev in ovira sodelovanje z demokratičnimi silami večinskega naroda.

Vsestranska povezava z matičnim narodom in z ostalimi Slovenci v zamejstvu mora biti nadaljnja važna komponenta v našem boju. Zato moramo tudi bližnje volivce gledati s stališča naših dolgoročnih ciljev. Valitve moramo jemati le kot občasen del naše vsestranske angažiranosti, medtem ko moramo naše sile kontinuirano, to pomeni tudi v obdobjih med volitvami, posvečati vsem tistim družbenopolitičnim potrebam slovenske narodne skupnosti na Koroškem, ki so za obstoj in razvoj nujno potrebne. Ne smemo dopustiti, da bi znotraj manjšin pri-

Slovensko prosvetno društvo „Vinko Poljanec“ v Škocijanu
v a b i n a

pevski koncert

v soboto 3. junija ob 20.00 uri v farni dvorani v Škocijanu

Sodelujejo: moški zbor SPD „V. Poljanec“ iz Škocijana pod vodstvom Hanzija Kežarja; mešani zbor SPD „Srce“ iz Dobrle vasi, vodi Albin Kranjc; moški zbor SPD „Edinost“ v Štebnu, vodi Janez Petjak in moški zbor SPD „Trta“ iz Žitare vasi, pod vodstvom Jozeja Starca

Prijatelji lepe slovenske pesmi prisrčno vabljeni!

Odbor

Mladina iz Dravelj obiskala Železno Kaplo

Naše prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli ima redno kulturne prireditve, ki so vedno dobro obiskane. Naši prosvetlasi so kar naprej vpreženi v delo, tako na domačih nastopih in pa tudi v tujih krajih. Po otvoritvi hotela „Obir“ so se kulturni nastopi zlasti v obliki kratkih pevskih sporedov zelo pomnožili, tako da tudi hotel posredno vpliva na kulturno dejavnost našega kraja. Vsega tega ne bi bilo, če naše društvo ne bi imelo gotovega renomeja.

Pisarna SPZ nam je pred nedavnim najavila obisk „Društva prijateljev mladine — Dravljec“ in sicer za nedeljo 21. maja. Termin pa se je pozneje spremenil, pravega obvestila pa „Zarja“ ni prejela in tako smo gosle pričakovali v nedeljo; prišli pa so že v soboto. Za srečanje z gosti iz Slovenije smo pripravili nastop srednje folklorne skupine in hkrati povabili na prireditev starše plesalcev in prijatelje društva. Tudi Običani bi z otroškim zborom (vodja Valentin Polanšek) pomagali popestriti našo skupno prireditev. Da je prišlo vse drugače — leži na že omenjeni in izredno ne-ljubi pomoči.

Po začetnem pretresu živcev je bilo treba v najkrajšem času povabiti kar se da poslušalcev, kajti gostje so prišli z lepim in dobro naštudiranim programom. V našo nesrečo pa so isti dan zjutraj pevci in plesalci (najaktivnejši člani društva) odpotovali na dvodnevno gostovanje v Osijek. Kljub tej smoli, ki smo jo imeli, se nam je posrečilo, da je prišlo na prireditev le precej ljudi, predvsem mladine, kar je bil še poseben uspeh. Prišli so skoraj vsi preostali plesalci, le da

brez godca niso mogli nastopiti. Z Obirske je prišlo toliko mladine, da so na zaključku lahko še zapeli. Prišli pa so tudi odrasli, ki so se v kratko odmerjenem času le utegnili odtrgati od doma.

Mladi gostje iz Dravelj so predstavili svoj spored korajžno in brezhibno, kot ga je z njimi naštudirala tovarišica Anka. Ansambel Virus nam je zaigral polke, valčke in borbene pesmi. Napovedovalka nam je govorila o medsebojni povezanosti slovenskega naroda in zlasti mladine, o miru in sožitju med vsemi jugoslovanskimi narodi in o svobodi, ki so si jo morali v pretekli vojni težko priboriti. Tov. Anka je s pionirskim zborom zapela vrsto pesmi. Na sporedu, ki je vseboval kar 22 točk, so bile tudi recitacije in drugo.

Po uvodnih besedah gostov — pozdrav, predaja cvetlic in darila, sta spregovorila tudi predsednik SPZ Val. Polanšek in tajnik našega društva Miha Travnik. Oba sta se upravičila zaradi v začetku omenjene terminske pomanjave in izrekla gostom prisrčno dobrodoščilo.

S sklepom, da bo drugo takšno srečanje prav gotovo boljše, smo se na razgledni točki pri Brunerju poslovili od tovarišev — predsednika Šegula, tajnice Anke, spremljevalca literarnega ustvarjalca Cimermana in seveda od mladih draveljskih prijateljev, ki so tu zaključili svoj enodnevni izlet po Koroški.

Naj še omenimo, da je isti večer Železno Kaplo obiskalo nad sto zdravnikov iz Slovenije. O poteku tega obiska, katerega so se udeležili tudi številni koroški slovenski zdravniki, pa je Slovenski vestnik že poročal.

SPD „Trta“ z uspehom izvedlo srečanje moških pevskih zborov Podjune

Slovenska pesem vedno znova privabi številne poslušalce. To potrjujejo številne koncertne prireditve, ki jih prirejajo Slovenska prosvetna društva širom naše zemlje. Tako je bilo tudi pretekli četrtek v dvorani pri Rutarju v Žitari vasi, kjer je domače Slovensko prosvetno društvo „Trta“ priredilo srečanje moških pevskih zborov Podjune, saj je Rutarjeva dvorana bila zasedena do zadnjega kotička. Tudi tokrat so ljubitelji slovenske pesmi prišli od blizu in daleč, da prisluhnejo moškim pevskim zborom in tako preživijo večer zborovske glasbe. Rutarjeva dvorana je bila zasedena do zadnjega kotička.

Po pozdravnih pesmi domačega zbora, je spregovoril predsednik SPD „Trta“ Jože Golavčnik, ki je v imenu prireditelja pozdravil sodelujoče zore, tajnika Zveze slovenskih organizacij koroških Slovencev dipl. inž. Feliksa Wieserja, člana odbora Narodnega sveta koroških Slovencev Blaža Kordeža, predsednika in tajnika Slovenske prosvetne zveze Valentina Polanška in Andreja Kokota ter tudi predstavnike MGv v Žitari vasi.

Koncertni spored, ki so ga izvajali moški zbori — SPD „Trta“ iz Žitare vasi pod vodstvom Jozeja Starca, SPD „Zarja“ iz Železne Kaple pod

vodstvom Joška Wrulichja, SPD „Edinost“ iz Pliberka pod vodstvom Joška Kancilije, SPD „Vinko Poljanec“ iz Škocijana pod vodstvom Hanzeja Kežarja, SPD „Edinost“ iz Štebna pod vodstvom Janeza Petjaka in ansambel „Drava“ SPD iz Borovelj, ki je pod vodstvom Romana Verdelja izvajal točke narodno zabavne glasbe — je bil izredno pester in zanimiv. Čeprav je šlo za koncert samih moških pevskih zborov je sestav pesmi bil dobro izbran tako, da je poslušalec doživljal široko paleto zborovske glasbe od narodne, umetne do borbene pesmi. Zanimivost koncerta je bila tudi v tem, ker je šlo za zbere različnega sestava in tako tudi interpretacije. Vsak zbor je po svoje zanimivo izvedel svoj del sporeda in s strani občinstva bil nagrajen z aplavzom. Tu pa seveda ne gre prezreti odlično napovedovanje Stanka Wakounika, ki je s svojimi besedami znal pritegniti pozornost poslušalcev in zato čestokrat žel aplavz. Takva stvarna vsebina pesmim in celotni prireditvi primerno pripravljena povezava poslušalcu gotovo da še dodaten užitek.

Žitarsko srečanje moških zborov Podjune pa je svoj višek gotovo doseglo ob skupnem nastopu vseh sodelujočih pevskih zborov, ki so pod vodstvom Jozeja Starca zapeli dve pesmi, zlasti pesem „Postali smo tujci“ je še posebej užgala. Tako je pevski prireditev pretekli četrtek v Žitari vasi pokazala vso organizacijsko sposobnost tamošnjega SPD „Trta“, ki je letos prevzelo izvedbo podelskega srečanja pevskih zborov, katerega Slovenska prosvetna zveza vsako leto poveri enemu izmed svojih društev. Žitarska koncertna prireditev je obiskovalcem brez dvoma spet dvignila ponos in spoštovanje do svojega materinega jezika ter prepričanje, da je naša borba za narodni obstoj, borba za mir in enakopravno sožitje med narodi.

šlo do pretirane škodljive predvolilne kampanje.

Prepričan sem, da je naš cilj — popolna enakopravnost v družbi v kateri živimo — pošten in pravičen. Zato s tega mesta zahtevamo od vlade, da ukine sodnijsko preganjanje proti našim aktivistom in da čimprej pristopi k sporazumnemu reševanju člena sedem z osrednjima organizacijama koroških Slovencev.

Današnja in jutrišnja prireditve stojita pod geslom: Ta pesem je pesem milijonov... ta pesem je boj...
In res je borbena pesem, pesem milijonov, ljudstev Afrike, Azije in Južne Amerike in povsod tam, kjer se ljudstvo bori za svobodo. In zato tudi mi nikoli ne smemo izgubiti izpred oči to široko razsežnost našega boja za demokratične pravice in za več demokracije v družbi v kateri živimo.

Srečanje gledaliških skupin na Koroškem

Slovenska prosvetna zveza se je skupno s Krščansko kulturno zvezo odločila, da letošnjo pomlad organizira podrobno srečanje tistih društvenih skupin, ki se ukvarjajo z odrsko dejavnostjo. Takšna srečanja potekajo že vsa pretekla leta po vsej Sloveniji. Letos smo skromno začeli tudi mi s tovrstnim srečanjem. Srečanja

se lahko udeleži vsaka skupina, bodisi z dramsko uprizoritvijo, recitalom in drugimi podobnimi odrskimi stvaritvami. V Sloveniji potekajo sprva področna srečanja, se pravi skupina igralcev prijavi svojo predstavo organizatorju, le-ta nominira komisijo, ki si predstavo ogleda, jo oceni po scenskih, igralskih in režijskih dosežkih in se z režiserjem in igralci pomeni o dobrih in slabših točkah predstave. Komisija ima predvsem namen, da gledališki skupini daje konstruktivna navodila pri izboljšavi njihove uprizoritve, svetuje pa tudi z napotki za delo med gledališčniki naprej. Namen tega srečanja nikakor ni v tem, da bi se srečale skupine v „hudokrvni“ konkurenci, češ mi smo najboljši, oni so malo slabši, tisti so pa zanič. Ne, nikakor ne — to naj bi bilo srečanje, kjer komisija vsako skupino ocenjuje po enakih merilih in jim svetuje na pedagoški način, kako se odpravijo napake uprizoritve. Vse to pa naj bi povzročilo in rodilo kvalitetno rast gledaliških skupin, ki so do slej pri nas bile vse več ali manj brez kvalificiranega strokovnega vodstva. Daljnoročno gledano pa moramo kvaliteto naših skupin spraviti na višji nivo. Možnosti za dosego tega cilja so dane, saj opažamo v zadnjem času še malenkostne premike v pozitivnem smislu, predvsem marsikateri igralski talent nas preseneča pri igralskih nastopih. Ta kva-

litetna rast pa naj bi se izkristalizirala prav na teh srečanjih gledaliških skupin. Ta srečanja žal ne morejo potekati tako kot bi to bilo želeti, se pravi, da bi se srečanje odvijalo v enem tednu na nekem odru v določenem kraju Koroške. Tega žal organizacijsko ne zmoremo, pa tudi publiko bi bilo težko pritegniti, da bi vsak dan v enem samem tednu prihajala na gledališke predstave. Za začetek je vsekakor bolj umestno, da se srečujemo po nekakšnem gostovanjskem principu. To pomeni, da igralske skupine gostujejo pri drugih društvih in se igralci tam srečujejo z drugimi sovrstniki in v diskuziji z žirijo, igralci prosvetaši in morda s publiko pogovarjajo o problemih predstave in uprizoritve. Pozneje, ko bo kvaliteta dosegla višji nivo in bo morda več igralskih skupin delovalo pa bo možno srečanje tudi v omenjeni zaželjeni obliki. Sploh je za naloga nas vseh, predvsem obeh osrednjih kulturnih organizacij, da stremimo za tem, da čim več ustvarjamo na gledališkem področju, če hočemo optimistično gledati na naš kulturni dom v Celovcu, ki bo zahteval med drugim svoje amatersko oz. polpoklicno gledališče.

To srečanje gledaliških skupin je sicer bilo s strani obeh organizacij razpisano do konec maja, ker pa je bil mesec maj tako natrpan z različnimi prireditvami smo se odločili, da to podaljšamo še do konec naslednjega meseca junija. S strani Slovenske prosvetne zveze so se doslej prijavile tri skupine, s strani krščanske kulturne zveze pa ena. Pozivamo vse amaterske društvene igralске skupine, da se še javijo k temu srečanju, kajti to bo le v njihovo lastno korist.

V okviru tega srečanja imamo že v soboto 3. junija (to je jutri) možnost, da si ogledamo zanimivo predstavo igralske skupine iz Št. Janža v Rožu „Grozna jagoda v soncu“. Pričujoča drama je prvotno izpričevala problem črnske družine v Ameriki. Drama pa je vsebovala toliko enačic s socialnimi in narodnostnimi problemi koroških Slovencev, da sta vsa problematika prenesla režiser Hanzi Weiss in gledališki mentor Marijan Srienec v „koroške sfere“. Obeta se torej zelo zanimiva predstava. V prvo zaradi pereče brisantnosti našega problema, ki se zrcali v tem gledališkem delu, v drugo pa po režijski in igralski plati šentjanžskih igralcev, ki so nas pred leti režijsko (H. Weiss) in igralsko presenetili z visoko kvaliteto predstave „Dvanajst apostolov“.

Torej jutri zvečer vsi v Št. Janžu v Rožu na predstavo pri Gabrielu.

Delegacija Zveze slovenske mladine v Beogradu

Petčlanska delegacija Zveze slovenske mladine se je na povabilo Zveze socialistične mladine Slovenije udeležila osrednje proslave „Dneva mladosti“ na beograjskem stadionu JNA. Dan poprej so se člani ZSM udeležili lokalne prireditve v celjski hali Golovec.

Ob dnevu mladosti so v Jugoslaviji vsako leto številne prireditve, kjer se praznuje tudi obletnica rojstnega dneva maršala Tita. Lokalnega praznovanja v Celju in osrednje manifestacije v Beogradu se je kot že omenjeno udeležilo pet članov ZSM. V Celju so bili prisrčno sprejeti. Tam je spregovoril tudi član delegacije ZSM Joža Rosenzopf. Po končanem programu — nastopali so razni zbori, instrumentalne skupine, recitatorji, sprejeti so bili tudi novi člani v organizacijo ZSMS — so se naši mladinci srečali tudi z zastopniki lokalne organizacije ZSMS in s člani tržaške delegacije. Po izmenjavi mnenj o političnem položaju in prijetni družabnosti so se odpravili z avtobusom na dolgo pot v Beograd.

Po dolgi utrudljivi vožnji so si v beograjskem štadionu JNA ogledali osrednjo prireditev proslave „Dneva mladosti“ in počastitev rojstnega dneva maršala Tita. Spored, ki so ga doživeli je bil za naše mladince nekaj izrednega. Še nikoli niso videli takšne manifestativne parade, kakršno so prikazali jugoslovanski mladinci v Beogradu. Prireditev, ki se je končala z „Internacionalo“, je zapustila pri članih delegacije globok vtis in tako jim je bilo tudi lažje prenašati muke dolge vožnje na povratku. Upamo, da bo Zveza slovenske mladine tudi prihodnje leto poslala mladinsko delegacijo na to osrednjo prireditev.

Rupijeve mame ni več

Rupijeva mati nas je zapustila. Koliko grenke in trpke resnice je v teh par besedah. Že večkrat smo slišali, da je Rupijeva mati boleha in da se slabo počuti, vendar njena trdna volja je premagala oslabelelost in bila je spet zdrava med svojo družino in tudi vaško skupnostjo. Toda tokrat ji smrt ni prizanesla. Izguba Rupijeve matere ni le hud udarec za Rupijevo družino temveč za vso vas in okolico, ki se je pogreznila v trpko žalost. Z Rupijevo mamo ni umrla navadna mati, marveč žena, ki je imela še s svojimi osemdesetimi leti velike življenjske izkušnje. Velinčani in kakor tudi občani Bilčovca so radi prihajali k njej s prošnjami, da jim pri tej ali oni bolezni ali tudi v boleznih pri živini svetuje. In vedno je rada svetovala in tudi sama pomagala in to ne samo pri boleznih tudi na področju gospodarstva je znala odvrniti marsikatero škodo.

Ona je bila mati nas vseh. Nad 55 let je s svojim možem Francom Krucicem, ki je bil tudi deset let bilčovski župan, živela v najlepši slogi. Z možem je delila vse težave in mu stala z dobrimi nasveti ob strani. Bila je verna in značajna žena, ki nikdar ni zatajila svoje slovenske narodnosti zato so jo vsi spoštovali in radi imeli. Vse to je znala privzgojiti tudi svojim devetim otrokom, katerim je darovala življenje in pozneje tudi mnogo skrbi. Duhovna mati je bila gospodu Antonu Kuteju, ki je umrl leta 1941 v koncentracijskem taborišču Dachau in dr. Pavlu Zablatniku, bivšemu ravnatelju slovenske gimnazije. Tudi strahotni nacistični režim je od nje zahteval krvi-davek v obliki smrti sina Franca, ki je zgubil življenje na bojnih poljanah druge svetovne vojne. Tako je prenašala žrtve, ki so ji bremenile materino srce.

Rajna se je leta 1921 iz Hauptmanove družine na Otožu pri Št. Ilju primožila k Rupiju v Velinjo vas. Pred nedavnim je morala vzeti za vedno slovo od svojih dragih in tudi od vseh, ki jim je kakorkoli pomagala v življenju. Ne čudimo se torej, da smo v Velinji vasi doživeli pogreb, kakršnega še ne pomnimo. Bilčovski pevci so s petjem žalostink dali pogrebni svečanosti še turbonejše obeležje. Naj se Rupijeva mati mirno spočije od tegob življenja in domača zemlja naj ji bo lahka. Svojem in sorodnikom izrekamo naše iskreno sožalje.

Krajni odbor ZSM v Železni Kapli vabi na

otroško filmsko predstavo „PASTIRCI“

ki bo v nedeljo 4. junija 1978 ob 10.30 uri (po zadnji maši) v gostilni Koller v Žel. Kapli. Vsi mladi ljubitelji filmske umetnosti pristrčno vabljeni

Na proslavi v Šmiglovi zidnici

Preteklo soboto, 20. maja je bila v Šmiglovi zidnici nad Grajsko vasjo v Sloveniji osrednja slovesnost ob 40-letnici prve konference Komunistične partije Slovenije. Pohoda in proslave se je udeležilo nad 7000 ljudi, med njimi udeleženci takratne konference Edvard in Pepca Kardelj, Franc Leskošek-Luka, Branko Babič in Andrej Stegnar; med gosti so bili Sergej Kraigher, France Popit, Mitja Ribičič, Vida Tomšič, Janez Vipotnik, Andrej Marinc in številni drugi predstavniki družbenega življenja. Na predvečer jubilejnega dneva so po vsej Savinjski dolini goreli kresovi in organizirane so bile številne kulturne prireditve. Na proslavi so sodelovali tudi koroški Slovenci in ob tej priložnosti prodali 800 značk z geslom: „Koroški Slovenci tujci v domovini“. Zvečer je OOZSMS Tabor organiziral klubski večer s koroškimi Slovenci, katerega se je udeležil tov. Tomo Šteflet, referent v republiški konferenci za kulturo in klubsko dejavnost. Tematika je bila posvečena razvoju koroških Slovencev in vsakdanjim problemom, s katerimi smo soočeni. V okviru svojih referatov so naši mladinci Partl Jože, Einspieler Mirko in Pečnik Marjan govorili o šolstvu, o družbeno-političnem razvoju, o delu mladinske organizacije Zveze slovenske mladine ter o občinskih volitvah. Tu so se naši fantje popolnoma strinjali s načeli ZSO, da je treba čim več nemško in slovensko govorečih demokratov v občinske odbore in to na različnih krajevnih listah, pa tudi v obstoječih avstrijskih političnih strukturah. Prišli so do zaključka, da zgolj nacionalna orientacija omejuje uveljavljanje skupnih socialnih in gospodarskih interesov v občini. Oženje političnega boja slovenske manjšine na zgolj nacionalno osnovo bi pomenilo zavestno zoževanje fronte naprednih sil in krepitev pozicije tistih elementov, ki so pobudniki procesa germanizacije in asimilacije. V okviru diskusije je tovariš Pečnik povabil tamošnjo mladino na taborenje in športne igre na Koroško. Koroški Slovenci pa so dobili povabilo na kmečko tekmovanje na Vranskem (katero bo na republiški ravni).

JANEZ ŠVAJNCER

22

Pridi k potoku

„Počakajte, pogledal bom k naši kuharici,“ je rekel ravnatelj. „Tak dogodek moramo proslaviti.“

Cesar v zbornici niso uganjali, so tokrat naredili na ravnateljevo pobudo. Kuharica Francka Veronik je po njegovem naročilu odšla v točilnico in se vrnila z upravnico Reziko Flakus. Prinesli sta tri steklenice vina.

„To je na moj račun,“ je rekel ravnatelj Gvido Zorec. „Danes je velik dan. Ne pozabimo. Morda je celo prelomnica za naš kolektiv. Občutek imam, da bo Gregor Šipek potlej še bolj povezan z nami. Ali se motim?“

„Tovariš ravnatelj, sila ste,“ je zanosno pritrtil Gregor Šipek. „Ce smem pripomniti, je v vsem tem ostala majhna razpoka. Prav mičkena. Takole.“ Približal je palec in kazalec. „Prosim za predlog.“ Ravnatelj Gvido Zorec se je pričakujoče zazrl v zbrane obraze.

Gregor Šipek je rekel: „Izkazana mi je bila posebna čast. Zalosten pa sem, ker ni z mano mojega prijatelja Ferenc Palirja. Skupaj sva doživela in preživela nesrečo. Spodobi se, da ne delate izjem in ga ne ertate s seznama povabljenec.“

Upravnica točilnice Rezika Flakus je pomigala z brado in naglo vrgla iz sebe: „Kaj bo zapostavljen! Kakor naročen je prišel v točilnico in spraševal po prijatelju. Vlekla sem iz njega, ker nisem pomislila, da je namigoval na vašega Gregorja Šipka. Zunaj čaka. Ni hotel vstopiti z nama. Rekel je, da bo že potrpel in nama naročil, a ne, Hilda, da ga pokličiva, če bo zanj ugodno kazalo. Napočil je primeren trenutek, zato mi dovolite, da odidem ponj.“

„Jaz tudi.“ je pritrtila hišnica Hilda Frecko in že sta odhiteli in spodobno skimavali.

Ferenc Palir je imel levo roko v beli obvezi, v desni pa je držal steklenico. „Dober dan. Vaš zdomec — nikar mi ne verjemite, na to besedo sem zamerljiv — je med vami. Pova-

bili ste me in zato sem pa vesel, da se vam lahko pridružim. Vsaj enkrat bom začutil pod svojo ritjo stole v šolski zbornici. Drugače moram bežati pred njimi ko vrage pred križem.

„No, no,“ je prijazno zategnil ravnatelj Gvido Zorec. „Strahovi v oblakih. Naši stoli so javnosti na vpogled in tudi v uporabo. Nikogar ne odganjamo. Svoj delež odložite, vedve tudi.“

Trem steklenicam na mizi so se pridružile še tri. Eno je prinesel Ferenc Palir, drugo hišnica Hilda Frecko, tretjo upravnica točilnice Rezika Flakus.

Ravnatelj je nagovoril Heleno Plavec, da je prinesla svoj magnetofon. Edina je znala rokovati z njim, zato se ga nihče drug ni pritaknil. S traku so se jim odvijale narodne pesmi.

„Tiše, tiše,“ je predlagal ravnatelj Gvido Zorec, hišnica Hilda Frecko pa je venomer hodila k vratom.

„Ce smo učitelji, to ne pomeni, da se ne smemo zabavati,“ je nagajivo pripomnil Gregor Šipek.

Ferencu Palirju so kmalu stopile solze v oči. Ko ga je imel malo čez mero pod kapo, je nosljaje vzdihnil: „Hvala vam, dragi učitelji. Med vami se zares počutim kot doma. Slišim našo pesem. Zato mora iz mene, ne vzdržim več.“ Z močnim glasom je pritegnil napevu na magnetofonskem traku.

12

Tilda Čok je potila krvavi pot. Avtobus je zamudila, pa si je od Repnikove Katrice sposedila kolo. Dalo ji je vetra, ker veriga ni bila naoljena in je morala z dvojno močjo potiskati pedale. Samo zaradi tega se je tako upehala. Ni ji preostalo drugega, ko da je na vsakem kilometru počivala. Slo-nela je poleg kolesa in kdor jo je videl, se mu je zdela prava zapuščena ravica, ki zaman čaka na odrešitelja, da se je bo usmilil in vzel na voz.

Vzbujala je le videz, v resnici pa je zelo hrepenela po Ferencu Palirju. Mehanik Dolfe ji je toplo prinesel na uho, da se je njen zaročenec ponesrečil. Takoj je hotela pohiteti k njemu v bolnišnico. Dolfe jo je komaj zadržal in prepričal, da ne more noter, ker ne sprejmejo obiskov. Zamolčal ji je, da je tam srečal prodajalko Nevo. Učiteljico Dragico Flis je omenil,

Neve pa ne, ker si je mislil, da bo ogenj v strehi. Tilde gotovo ne bi zadržal niti z verigo, iztrgala bi se mu in se zapodila naravnost tja k svojemu fantu.

Pod očmi so se ji nabrali temni kolobarji. Slabo je spala. Venomer se ji je prikazoval Ferenc. Hodila je po kalni vodi in še v spanju je slišala mater Polono, ki ji je tedaj, ko je šele spoznavala sosedove otroke, pripovedovala, da kalna voda pomeni nesrečo.

Mati je bila čisto nora na sanjske bukve. Skrivala jih je pod blazino, še mož Feliks jim ni prišel do živega. Odganjala ga je: kaj te briga, če ti ne verjameš sanjam, pusti vsaj meni to veselje.

Nekaj se je izpolnilo, kar je mati trdila, vse pa tudi ne. Tisto o srbeči desnici se sploh ni izpolnilo. Denarja nikoli ni dobila, čeprav je mati v eni sapi ponavljala: če te srbi desna roka, si dobro zapomni, da boš vedela, ko se boš prebudila. Denar ti je zagotovljen. Ne sme pa biti levica, potem boš plačevala, da ne boš imela več niti pare pod palcem.

Prebujala se je in poslušala v noč. Njekje so regljale žabe, tako daleč pa niso bile od nje, da jih ne bi mogla slišati. Spuščale so čudne glasove, ki skoroda niso bili podobni žabjemu oglašanju v domačem ribniku. Zapomnila si je, da so takrat zateglo pele v zboru, zdaj pa se ji je zdelo, kakor da so ponorele.

Vstala je in zaprla polknice. Videla ni niti za prst pred seboj, kljub temu pa se je čutila ogrožena. Venomer je segala proti njej namišljena kosmata roka, podobna hudirjevi. Ja, mati jo je svarila pred to hudobo. Pokaže se nesrečnemu človeku. Zaseduje mlada dekleta, kadar ne poslušajo matere. Skušala se je nasmehiniti. Njej ne more očitati, da je ni uboga. Še zdaj postori kaj namesto nje v kuhinji in ne zavihnje nosu. Ni je sram poribati tla. Oče je rekel, da bodo zamenjali deske. Ostanje samo pri govorjenju. Navadila se je. Ne računa več, da se bo kaj spremenilo v hiši.

Dohitel jo je mehanik Dolfe, ki ga je najmanj pričakovala. Obrnila se je stran, da je ne bi spoznal. Ni se ji posrečilo. Ze je s svojim mopedom pridršel čisto blizu, skočil na tla, razprl vilice in ugasnil motor.

Mačka v bloku

Ne bom natančneje razlagal, kako smo prišli s podeželja v mesto in kako smo prišli do stanovanja v bloku. Kar nekam gosposki smo se počutili, ko smo se peljali z dvigalom v peto, to je zadnje nadstropje. Kamorkoli pogledaš, vidiš le sosednji blok in okna in ljudi za njimi. Zelo so si podobni, tako zelo, da sem nekajkrat, ko sem se pozno vračal domov, zašel v drug blok in tam pozvonil. Šele ko so me ljudje začudeni pogledali, sem se opravičil in odšel.

Z ženo še nekako živiva v teh betonskih škatlah, le hčerka dostikrat joka in si želi nazaj na deželo, kjer je imela prijateljice, travo, kostanj v jeseni in gobe, pa sosedovega Rolfija in drugo. Med bloki je samo asfalt in malo trave, na katero pa ne smeš stopiti.

Rada bi imela psa in muco, da bi se igrala. Seveda ne moremo ustreči njenim željam; imeti

živali v tem malem stanovanju, je res hudir.

Sicer pa zdaj tudi ne sili več z živalmi, ko vidi, kakšna je usoda edine mačke, ki je v našem bloku. Nihče prav ne ve, kdo je privlekel tisto mačo v blok. Najbrž katera od strank, potem pa jo je nagnala, ker ji je žival delala zgago. Tako je vsaj trdila hišnica. Mogoče pa se je odkod zavlekla v naš blok. Nenadoma pač ni imela več doma. Mačka se je drla po stopnicah, ponesnažila kakšen predpraznik in vsi smo jo preganjali in topli. Mogoče jo je hotel kdaj pobožati kak otrok, a se je le prestrašila in skrila v kak kot ali v klet, če je bila odprta.

Mislil pa, da so jo kmalu preganjali tudi otroci, po zgledu odraslih pač.

Neko noč nas je zbudil strašen ropot v sosednjem stanovanju. Skozi stene se vse sliši. Tudi če kdo potegne vodo v stranišču. Ker stanujemo na vrhu bloka, sem najprej mislil, da se kaj dogaja na strehi. Mogoče se kdo pretepa na hodniku, slišali so se samo udarci.

„Slišiš?“ me je vprašala žena, ki se je tudi zbudila.

„Slišim.“

„Kaj je?“

„Ne vem.“

„Se tepejo?“

„Saj ti pravim, da ne vem. Poslušajva!“

„Pri sosedih je.“

Res, iz predsobe v sosednjem stanovanju so prihajale kletve in udarci, nekdo je z nekakšnim predmetom usekal tudi po steni naše sobe. Žena je vstala, prižgala luč in previdno odprla vrata na hodnik. Tudi sosedovi so prav takrat odprli vrata in vrgli na hodnik pretepeno mačko, ki se je potem tiho nekam odplazila.

Naslednji dan sem se vračal iz službe. Bilo je že popoldne. V veži v pritličju je ždela

mačka. Bele barve je in ima nekakšne rumene in črne lise. Ko je najprej zaslutila, potem pa zagledala človeka, je stekla v prvo nadstropje in se skrila v kot. Ker je bilo dvigalo pokvarjeno, sem šel peš v peto nadstropje. Ko je mačka slišala, da prihajam v prvo nadstropje, je hitro zbežala v drugo in iskala, kam bi se lahko skrila. Toda v takem bloku ni skrivališča.

Jaz v tretje nadstropje, mače v strahu teče v četrto. Išče kako luknjo, pa je ni. Vsa vrata, za katerimi zdaj ljudje kósijo in poslušajo želje po radiu, so zaprta. Mače ne zbere korajže, da bi se poglano mimo mene ali pa mi med nogami smuknilo navzdol. Pobriše jo v peto nadstropje, ko prisopiham v četrto. Pokličem „muca“, pa mi ne zaupa. Je že v petem nadstropju, išče skrivališče v kotu vrat. Toda vse je golo, tudi rož ni na hodniku, ker bi v temi poginile. Stiska se v kot, jaz pa prihajam v peto nadstropje. Skrči se, da bi bila manjša. Pravzaprav so je še samo velike, prestrašene oči. Pripognem se, da bi jo pobožal, potem pa vidim, kako nenadoma zapiha in zbeži mimo mene navzdol po stopnicah. Ne ustavi se v četrtem, tretjem, drugem, prvem nadstropju, marveč zdirja ven iz bloka na asfalt. Kaj bo tam, ne vem.

Zvečer dolgo nisem mogel zaspati. Na sosednji postelji je hitro in sunkovito dihala hčerka. Mogoče se ji je kaj hudega sanjalo. Mislil sem na mačko. Ubogo mače, kdo te je privlekel v ta blok in kaj imaš od življenja, zakaj ne pobegneš nekam stran. Toda kam? Tu je nevarnost, ki jo poznaš, drugod bi te bilo še bolj strah. Kdo te je privlekel in potem nagnal? Kaj delaš tu, zakaj nisi nekje zunaj in ne loviš miši, kar je tvoje poslanstvo? V bloku te vsi tepejo. Zakaj nisi nekje zunaj, res, in ne ležiš leno na soncu in ne predeš? Toda potem vprašam sebe, kaj pa jaz delam tu sredi teh sivih betonskih škatel? Si nisva podobna, prestrašeno mače...?

Zemljepisje

Danes se igramo šolo, lepše je tako — doma! Prvo uro zemljepisje: vsak pove, kar ve in zna.

Ta rjava cestna luža, ki se v soncu nam blešči, to so morja, oceani, kar na zemlji jih leži.

Tile žgančki? Kupčki blata, to zemljin, celin je pet: štirje A, na E je peti kontinent, tako je red.

Vsak po enega zasede, z njim igra se venomer, drugim zgage naj ne dela, pa bo vselej red in mir.

Kaj pa tale, tale cmokec? Novi svet in južni pol, sneg in led Antarktike je, brez ljudi doslej, brez — šoll!

UGANKE

Na vročem, pekočem, se Sivček rodi, brž z doma uide, se v dalji zgubi.

(u1q)

Več kot vozi, več ga pije, a policaj ga ne zašije.

(o1av)

Krojač Bevskáč hlače pomeri, tistemu le, ki se mu zameri.

(sod)

Sredi rumenega morja rdeča kapica ždi. Se kaj hudobnega volka boji!

(kdv)

Fantič nima kapice, Kapica ima fantička; prišumele sapice, niso vzele kapice, vzele so fantička.

(p0jz)

Vodo pije, prah požira, obrača, prevrača, kuha in bruha.

(Prahni stroj)

Po prostranih deželah Afrike je skoraj povsod mogoče videti, kako kamela spremlja človeka. Spremlja ga počasi, toda zvesto in vztrajno preko nepreglednih puščav, nosi ga skozi džungle in preko savan. Človek jaha na kameli vzdolž Indijskega oceana in to je redka žival, ki tako suženjsko, mirno in za skromno oddolžitev sledi človeku. Za svoj veliki trud in brezmejno požrtvovalnost dobi komaj kak olup travne in malo vode. To je vse njegovo plačilo, ki bi ga pa lahko našla tudi sama, brez človekove pomoči.

Nekega dne sem zašel glo-

boko v etiopsko deželo. Okoli mene so širile svoje bodljikave krošnje akacije, baobab drevesa pa so razmetavala svoje široke sence daleč naokoli.

Na vsem lepem sem srečal ka-

vse pohišstvo, ki so ga ljudje imeli: posodo, posteljnino, revne šotore in povrh vsega so bile vkrcane še cele družine na te mirne suhozemne ladje.

Neka kamela je bila obešena

Kamelarji

mele in njihove gonjače. Zdelo se mi je kot da bi videl, kako žive ladje plujejo po suhem. Kamelarji so bili oboroženi s kopji, samo nekateri, toda zelo redki, so imeli puške. Kamele so nosile

s celim grozdom otroških glav, ki so zaspalo visele iz nekakšnih torb in cul. Celo gospodar družine, oče, je poleg matere otrok dremal na kameli.

Ena izmed kamel, zdi se mi,

da je bila največja, je skozi brezpotje krčila pot nezmotljivo in s svojimi okornimi nogami gazila skozi neraven prostor. Jezdec na njej je bil buden, kot mora biti buden šofer za volanom, kajti ta jezdec je izbiral smer. Vse druge kamele so pa sledile stopinjam prve kamele in prvega jezdeca.

Hodili so počasi. Verjetno bi potrebovali leto dni, da bi prehodili prostor, ki ga človek z letalom preleti v eni uri. Toda vsi ljudje še vedno ne morejo polovati z letali. V teh etiopskih širjavah človek pozna kamelo, letala pa ne.

„Koga vidijo moje oči,“ je vzkliknil. „Pa ravno ti si mi prečkala pot. Imel bom nesrečen dan. Zjutraj ni dobro srečati ženske, mi je že ljubše, da se prikaže moški. Ali pa tudi mačka. Na zajce nič ne dam, toliko jih skače tod okoli, da ne štejejo... Kam te nese? No, Tilda, ne povešaj glave. Nič ti ne bom naredil. Pri meni nisi pri spovedi, razumeš?“

„Peljem se s kolesom,“ je zategnila Tilda Čok in še zmeraj povešala glavo.

„Nedolžna deklica ne upa pogledati naravnost. Več, nič ti ne pristoji. Nikar se ne pretvarjaj, moških hlač nisi gledala samo na filmskem platnu. Si že okusila, kaj je v njih. Mene nič ne briga, kar priznaj, da boš imela en greh manj.“

„Ti se ne boš spremenil do groba. Samo norca se delaš iz poštenih ljudi.“

„No, vidiš, jezik ti le ni prirasel na nebo. Se pelješ k Ferencu? Le poišči ga, fant si zasluži tvojo nežno roko na čelu. Revež se je strašno spotil, da si bo zapomnil do sodnega dne.“ Mehanik Dolfe se je v sebi muzal. Vedel je, da so iz bolnišnice že odpustili oba ponesrečenca: Ferenc Palirja in Gregorja Šipka. Videl ju je iti po mestu. Zavila sta na vrt pod drevesi, on pa za njima. Zvrnil je pelinkovec in ju povprašal, če sta že kaj boljše. Ko sta mu pokazala obvezani roki, je zamahnil zaničljivo, da nista edina, ki nosita povoje. So že mnogi pred njima hodili obvezani, potem pa so postali podobni prejšnjim in so prestano jemali za šalo.

„Kaj sem hotela drugega,“ je vzkliknila Tilda Čok. „Jezila sem se in preklela oba fanta. Prijatelja si je našel! Učitelj Gregor Šipek se je postavil na moje mesto in me potisnil stran. Naj ga kar ima in se ponaša z njim.“

„Ni se postavil, je že dobro, nikar jima ne zameri. Moški smo radi kdaj pa kdaj sami zase. Lepo mi pozdravi oba. Veš, mudi se mi po tem ljubem svetu. Adijo!“

Tilda Čok je presenečeno gledala za mehanikom Dolfetom. Druge krati se ga ni mogla znebiti, zdaj jo je presenetil. Ravnokar ga je mislila vprašati, ali bo Ferenc vesel, da bo prišla k njemu. Niti ne ve, kje se mora prijavit. Ali sploh sme stopiti v tej uri v bolnišnico. Če je vratar Janoš ne bo pustil čez prag, se bo raztreščila od jeze. Mehanik Dolfe je se

lahko odpeljal naprej, toliko časa ima, in povedal Janošu, da se bo kmalu za njim pripeljala s kolesom.

„Polomila sem ga,“ je vzdihnila in zajahala kolo.

Trave so rosno pobliskavale v jutranjem soncu, drevesa so počivala s povešenimi listi. Megla se je zgostila v tanek trak, ki se je vlekel na obeh straneh ceste. Ptice so poletavale visoko nad zemljo.

Ves dan bo lepo vreme, se je slišala v sebi. Že se ji je spet prikazal Ferenc. Ni več imel bele rjuhe na sebi in tudi lica so se mu pordečila. Zoreče jabolko, lupina kar vabi. Glej, glej, ali se ji le dozdeva ali je resnica? Prstena barva se mu vleče od ust do čela. Mati ji je rekla, da taka barva napoveduje skorajšnjo smrt. Naj bi že doletelo tudi njenega Ferencu?

Ne, ne, on je njen fant, ona njegovo dekle. Kmalu se bosta poročila.

V kolesu pod njo je škrtnilo. Toliko da ni dobila nogavic med špice.

Pravzaprav ji ni povedal nič natančnega, kdaj se bosta poročila. Izmika se in odlaša. Verjame mu, da mora zaslužiti še več. Zamerila mu je, da se je tako bahal z markami. Na tihem pa se je obenem tudi veselila, da jima bo nekaj prihranil.

Zkak je razmetaval? Ni se mu smilil denar. Samo njo bi bil lahko povabil v točilnico, ne, on se je obesil na tega učitelja Šipka, ki se mu niti ni zdelo vredno, da bi še sam segel v žep in dodal kaj iz svojega.

Se danes mu bo povedala, naj podobnega ne bi več ponovil. Varčevati mora zase in njo, ko bosta mož in žena, bo treba marsikaj nakupiti.

Kaj pa če se Ferencu le napoveduje zadnja ura? Mati jo je mnogokrat svarila: Tilda, lepo te prosim, ne bodi lahkomišelnja. Premisli po vrsti od začetka do konca, koga si boš izbrala za ženina.

Ne padi prvemu okrog vratu. Fantje so prebrisani, dobijo te in pustijo. Spoznati ga moraš z vseh strani in se šele potem odločiti. Kaj lahko je priti skupaj, še laže gresta narazen.

Pa je ta tvoj Ferenc tebe sploh vreden? Ni naredil najboljšega vtisa name. Nič ne rečem, tudi sama se ne branim

kozarčka, on jih je le preveč izpraznil. Navadil se bo piti, ti boš pa potem revica.

Naj ti naredi otroka. Za prvim lahko pride drugi. Nočem pomisliti na tretjega. Na vsem lepem boš ostala sama. Kaj si boš začela z njimi?

Midva s tvojim očetom sva že v letih. Opešala bova, dati ti ne bova mogla mnogo, po naju ne boš imela dediščine.

To pomisli, Tilda. Govorim ti kot mati in kot prijateljica. Zakaj bi te slepila in se ti lagala. Povem ti resnico. Sprejmi jo, kakor veš in znaš.

Pot se je vlekla. Tildi Čok je že presedalo sedeti na kolesu. Dvakrat ji je snelo verigo. Čisto si je zamazala roke, ko jo je spet napela na zobato kolesce. Avto, avto. Ferenc ga ima, tudi njen bo, nikoli več ne bo poganjala pedalov, saj ji že kar pošteno teče s čela.

Sonce je radodarno, oh, včasih je bilo skopo, celo preskopo, želela si ga je, pa se je ni usmililo. Oči so ji šle navzgor, povsod sama svetloba, da jo skelijo oči. Mrščila je čelo in stresala z glavo, da so ji potne kaplje v loku padale po telesu in na zemljo.

Kaj pa če je Ferenc obsojen, da bo večni invalid?

Tilda Čok je zavijugala po cesti. Prav tedaj je mimo nje odbrzel avto. Voznik ji je požugal izza stekla in vrgel grde besede. Imel jo je za trapo neumno. Hvala lepa, dedec presneti, več mu je za udobje na mehkem sedežu, kakor da bi malo popazil nanjo in se pokazal uvidevnega. Na kolesu ji je teže kot njemu v avtu.

Misli so jo zares prestavile s ceste. Pa jim ne more ukazati: ubogajte me in ostanite na tem prednjem kolesu, ki se enakomerno vrti in jemlje meter za metrom. Ogrodje škriplje, treba bi ga bilo naoljiti, izposojeno je vse dobro.

Že je spet slišala mater. Pripovedovala ji je, kako si je nekoč nekdo sposodil od sosedu laterno. Bil je pijan, toliko pa le ne, da ne bi mogel nesti svetilke. Drugače bi gotovo zašel in se ne bi pokazal domačim. Drugo jutro je možakar prišel ves skesan nazaj k sosedu in se mu lepo zahvalil za laterno. Rekel mu je, naj mu oprusti, ker je razbil steklo.

(Dalje v prihodnji številki)

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Za državne učitelje velja, da jih raje silijo k velikemu številu nadur, kakor da nastavijo nove sile. In to pri 84.872 nadurah v šolskem letu 1974/75, se pravi da bi ob normalni učni obveznosti lahko nastavili dodatnih 4200 novih učiteljev na državnih šolah. Za finančnega ministra so nadure seveda bolj ugodne. Da preobremenjenost učiteljev pritiška na kvaliteto pouka, je jasno. Isto velja za prenapolnjene razrede, pri čemer vedno pogosteje prekoračijo dopustno število 36 učencev. V natrpanih razredih učiteljev seveda ni možnosti, da bi se osebno ukvarjal s posameznimi učenci, kar spet v prvi vrsti diskriminira otroke iz družin nižjih slojev. Po podatkih centralnega odbora profesorjev na gimnazijah iz decembra 1976 je v Avstriji na gimnazijah tedensko odpadlo 1260 ur telovadbe, 430 ur glasbe, 247 ur ročnega dela in 181 ur risanja, ker pač ni zadosti finančnih sredstev. Medtem ko je državni proračun predvideval za leto 1976 še 20.206 delovnih mest na državnih šolah, jih je predvideval za leto 1977 samo še 19.635. Primerov za restriktivno finančno politiko na področju izobraževanja je še nešteto. Posebno na univerzah se študijske razmere slabšajo zaradi pomanjkanja ustreznih sredstev. Posledica je dequalifikacija študentov.

V zvezi s težavami zaposlovanja mladih učiteljev se v zadnjem času vedno spet pojavlja teza, da ima pri nas vsak pravico do svobode izbire svoje poklicne izobrazbe, da pa s tem nikakor ni povezana pravica do poklica, ki ustreza tej izobrazbi. Tako sta se izrazila tako ministrica Firnberg kakor tudi predsednik dunajskega šolskega sveta Schnell. Ta teza ima seveda nepodcenljive posledice za slovenske študente, bodisi da študirajo na univerzi ali na pedagoških akademijah, bodisi da se šele pripravljajo na študij. Iz tega sledi, da moramo poskrbeti za to, da bodo našli naši mladi učiteljski in vzgojni kadri ustreznost zaposlitve v dvojezičnem šolstvu. Skupaj z drugimi se moramo braniti proti proračunski in personalni politiki zvezne in deželne vlade, ki prinaša odpuščanje in brezposelnost mladih učiteljev in pičlo dotiranje izobrazbe in vzgoje mladine. Le-to torej prikrajšujejo pri izobrazbi pod pretvezo, da manjka sredstev. Vendar je znano, da so narasli davčni dolgovi velepodjetnikov na več kot 10 milijard šilingov in da za vojno opremo vsake vrste nikoli ne zmanjkuje denarja. Za šolo in za šolske reforme ga pa ni. Androscheva maksima glede njih je: sem samo za reforme, ki so zastoni.

Iz vsega tega dovolj jasno izhaja, kako potrebne so reforme, kako potrebna je demokratizacija v šolstvu. Seveda so o tem, kakšne naj so te reforme, razne družbene sile, stranke in združenja pač različnega mnenja. Potem ko je OECD leta 1969 ugotovila katastrofalne razmere v avstrijskem šolskem sistemu, je socialdemokratska vlada v začetku sedemdesetih let marsikaj reformirala na tem področju, pač v sodelovanju s tistimi, ki poveljujejo našemu gospodarstvu in v njihovo korist. Predvsem so forsirali izgradnjo višjih poklicnih šol olajšali vstop v gimnazije. Vzponredno s tem so uvedli 80 šolskih poskusov na glavnih šolah, od katerih je samo eden v smislu enotne šole za vse 10-14 letne otroke.

Danes zastopata dve glavni avstrijski stranki SPÖ in ÖVP sledeče koncepte: čeprav se težnje na šolskem področju v določenem pogledu razhajajo, ni bistvene razlike v programih obeh. Obe sta skupno, da njihove politične koncepcije ne rešujejo glavnega problema in glavne krivice našega šolskega sistema, to je problem socialne selekcije, socialnega privilegiranja v izobrazbi. Tako zastopa SPÖ koncept o integrirani skupni šoli (integrierte Gesamtschule), ÖVP pa koncept o reformi glavnih šol v smislu njih integracije. Kakor poznamo našo družbeno prakso, se bo kot produkt mešetarjenja v institucijah socialnega partnerstva pač porodila kakšna šola „posebne vrste“ — v resnici le nekoliko popravljen šolski sistem, kakor ga poznamo tudi danes.

Tem „kozmetičnim“ oz. tehnokracijskim operacijam je treba postaviti

nasproti demokratično alternativo v obliki enotne šole vseh 6-14 letnih otrok, torej osemletko (einheitliche Gesamtschule). Njeno bistvo je namreč enaka izobrazba v isti šoli pod enakimi pogoji za vse šoloobvezne otroke. V takšni šoli je mogoče uveljaviti oblike solidarnega učenja proti današnjemu principu konkurence in namesto selekcije bo mogoče uveljaviti princip pospeševanja šibkih.

Taka šola sama po sebi še ne bi pomenila odstranitve socialnega privilegia, pač pa bi znatno otežkočala socialno selekcijo desetletnih. Hkrati bi povečala možnosti otrok iz delovnih slojev za višjo izobrazbo. Predvsem pa bi dvignila stopnjo izobrazbe kmečke in delavske mladine in tako predstavljala bistveni socialni napredek. Pojavi se vprašanje, kdo bo uvedel takšno šolo.

Takšne šole ni mogoče doseči od „zgoraj“ in je tudi ni pričakovati. Demokratična reforma mora izhajati iz objektivnih interesov delovnih ljudi, pa čeprav v zavesti prizadetih niso še dovolj prisotni. Za realizacijo takšne reforme pa je potrebno široko politično gibanje, demokratično gibanje, ki ga nosijo sindikati, delavske stranke, napredne organizacije učiteljev, dijakov, vzgojiteljev, študentov, združenja staršev ipd. Prva stopnja takšnega gibanja je informacija in mobilizacija vseh slojev, ki so prizadeti od današnjega nesocialnega šolskega sistema. Aktivirati je treba starše in učitelje. Vprašanje organiziranja učiteljev se za nas ne stavlja le ob šolskih reformah, marveč je življenjsko vprašanje, ki odloča o tem, ali bomo napredovali na področju dvojezičnega šolstva ali ne. Samo aktivni in organizirani slovenski učitelji bo tisti faktor, ki bo tudi borbena postavljala dvojezičnost na dnevni red v svoji šoli in občini in ki ne bo klonil pritisku oblasti in učiteljskih organizacij. Kolikor mi je znano, se je do danes zrušil vsak poskus za takšno organizacijo vedno že v začetni, pripravljalni fazi. Če je pritisk na učitelje prevelik, bo pač treba najti drugo obliko organiziranja dela, ki bo vključevala vse faktorje: starše, dijake in učitelje. Neko organizacijsko obliko pa le potrebujemo, če nameravamo količkaj načrtno in pametno zboljšati zdajšnji žalostni položaj dvojezične šole.

Udejstvovanje staršev za demokratično šolo, za boljše šolanje njihovih otrok, je dobra in napredna zadeva. Tako pravi tudi dr. Lojze Ude v svojem spisu „Uredba o dvojezični šoli in pravica staršev“: „V določenih razmerah, kjer gre za odločanje bolj ali manj enako svobodnih in neodvisnih ljudi in za urejanje določenih interesov, je to načelo čisto v redu.“ Seveda, v znanih „Schulstreikih“ so se zbrale pod parolo „pravice staršev“ najbolj reakcionarne sile. Ude: „Tem ljudem ne gre za demokracijo, za resnično svobodno odločanje nemških in slovenskih staršev, temveč jim gre za svobodno germanizacijo.“ Tekšnemu sklicevanju na pravico staršev se morajo demo-

krati upreti, takšno udejstvovanje staršev z demokracijo nima najmanjšega opravka.

Torej: kakor ni in ne bo demokratične šole brez mobilizacije prizadetih, tako tudi ne bo demokratične dvojezične šole brez aktivnega sodelovanja prizadetih faktorjev.

Prav tako širok in odločen nastop vseh demokratov pa bo potreben, če hočemo zaustaviti nedemokratične tendence in zoževanje demokratičnih pravic v današnjem šolstvu. Birokratična šolska hierarhija je namreč v zadnjih letih tudi v Avstriji — očitno po zgledu ZRN in tamkajšnje nedemokratične prakse preprečevanja zaposlitve (Berufsverbot) — pričela z discipliniranjem in s politično motiviranim zasledovanjem naprednih učiteljev. Oblasti ne dopuščajo naprednih iniciativ in se proti demokratičnim učiteljem poslužujejo vseh pragmatičnih in zakonskih nakan, ki jim jih nudijo zastareli zakoni. Na drugi strani pa se učiteljem, ki npr. olepšujejo nacifašizem ali ga celo heroizirajo, do danes še ni kaj zgodilo. Pač pa v Avstriji odpuščajo učitelje, ki si „drznejo“ s svojimi dijaki prebirati dela kakšnega Kroetzja ali tudi drugih sodobnih in naprednih

vzemajo za demokratične pravice drugih, ali ki se kakorkoli politično udejstvujejo v naprednem smislu. Da se aktivnim slovenskim učiteljem ne godi veliko bolje, lahko razberemo iz prispevka Jožka Wrolichja v Koroškem koledarju 1978. Iz lastnih dijaških let pa mi je znano, da so profesorji slovenske gimnazije že nekajkrat iz političnih razlogov morali na deželni šolski svet.

Šolske oblasti z veliko pazljivostjo skrbijo za to, da se ne uveljavijo kakršnekoli demokratične tendence v avstrijskem šolstvu. Toliko bolj potreben je jasen in organiziran nastop učiteljev.

Prav tesno povezan z demokratizacijo šolstva je tudi kompleks učnih načrtov in učbenikov, z drugimi besedami, vprašanje v šoli posredovanih vsebin. Ze v uvodu sem omenil, da šola formira dijake v smislu vladajoče ideologije. Avtorji učbenikov se v ta namen pogosto požvižgajo na znanstvena dognanja in spoznanja. V sedmem razredu gimnazije smo trčili na avstrijski učbenik za geografijo, ki je glede Slovencev ponavljal vindišarsko teorijo. To je jasen in zgovoren primer, kako sestavljajo učbenike bolj po političnih potrebah kakor po znanstvenih spoznanjih. Žal za Avstrijo še ni znanstvene raziskave zgodovinskih učbenikov, kakor obstaja za učbenike ZRN, ki jo je uvedel univ. prof. Kuehnl iz Marburga. Dokazal je, da poučujejo zgodovino v smislu stabilizacije vladajočih razmer, ne pa v smislu objektivnosti in resnice. To se odraža predvsem v prikazovanju fašizma, prve in druge svetovne vojne, prikazovanju boja delavskega razreda za socialni napredek, v prikazovanju kolonializma in rasizma, v prikazovanju sodobnih dogajanj ipd. Priprčan sem, da se naši učbeniki v tem oziru ne razlikujejo od zahodnonemških, če niso še slabši. Isto velja za učbenike geografije, nemščine in drugih jezikov.

Problem učnih načrtov in učbenikov je za nas dvakrat pomemben. Prvič nam ne more biti vseeno, kako v Avstriji poučujejo zgodovino in geografijo, kako poučujejo otroke o fašizmu, o protifašistični borbi, o državni pogodbi, o narodnih manjšinah, njihovem razvoju in njihovih pravicah, o potrebi prijateljstva med narodi ipd. Drugič pa terja dvojezično šolstvo ustrežne učbene pripomočke. Kolikor poznamo ta problem iz pogovorov s slovenskimi učitelji na ljudskih in glavnih šolah, jim dela pomanjkanje dobrih dvojezičnih učnih pripomočkov precejšnje težave. Tudi tu izgleda, da nam primanjkuje trajnega in načrtnega sodelovanja pristojnih in smo spet ob vprašanju, kako organizirati takšno sodelovanje. Pa ne samo na obveznih šolah, tudi na slovenski gimnaziji nekateri učbeniki nikakor ne ustrezajo več današnjim potrebam. Tu bi bilo prav lahko mogoče pridobiti študente za kvalificirano sodelovanje.

Na začetku sem govoril o potrebi spajanja naših zamisli s prizadevanji avstrijskih naprednih sil. Tega seveda ne moremo in ne smemo tolmačiti kot nekakšno mehanično uvrščanje ali celo podrejanje naših teženj. Nasprotno. Prehod od zgolj protestnega gibanja v obdobje drobnega in načrtovanega dela — tako smo karakternizirali v klubu trenutno fazo narodnopolitičnega razvoja na Koroškem — od nas celo zahteva samostojne in jasne koncepte o naših vprašanjih. Tako potrebujemo tudi o vprašanju dvojezične šole akcijski program koroških Slovencev. Mnenja smo, da je diskusija med nami treba organizirati tako, da si v najkrajšem času prisvojimo takšen program. Diskusija naj bo temeljita in demokratična. Vključuje in upošteva naj vse, ki so neposredno prizadeti: šolarje, študente, učitelje, vzgojitelje in starše, pa tudi strokovnjake večinskega in matičnega naroda. Takšen akcijski program mora biti ljudem razumljiv in bo kot tak najboljša podlaga za jasno in enotno nastopanje celotne narodne skupnosti. Jasen program pa bo omogočal tudi vsem tistim silam, ki se trudijo za demokratično šolo, da upošteva, uvrščajo in propagirajo naše zahteve v svojih programih.

Roman Schellander
(šolski delovni krožek v Klubu slovenskih študentov na Dunaju)

Ocena avstrijskega šolstva iz družbenopolitičnih vidikov s posebnim ozirom na dvojezično šolstvo

avtorjev. Tako se je zgodilo učitelji dr. Agnes Larcher na Tirolskem. Za ilustracijo naj navedem še nekaj učiteljev, ki so jih vlekli pred disciplinarne komisije iz političnih vzrokov. Nekateri izmed njih so zgubili naposled tudi svoje delovno mesto. Glavni primeri so: Johann Stadler, Alois Mayerl, Werner Peschek, Heinz Reupichler, Ulrike Jussel, Veronika Seyer, Inge Schober, Peter Schmidt.

Trije primeri političnega zasledovanja so za nas Slovence še posebno poučni.

Prvi je Walter Sauer, mag. teologije, aktiven sodelavec v Solidarnostnem komiteju za pravice koroških Slovencev in veroučitelj na neki dunajski poklicni šoli. Dunajski ordinariat ga je julija 1976 zaradi njegove politične angažiranosti kratkoma pognal iz službe. Danes Sauer ne sme več poučevati verouka.

Drugi je graški gimnazijski direktor, dvorni svetnik Franz Goebhart. Sodeloval je v Solidarnostnem komiteju v Gradcu in govoril na tiskovni konferenci tega komiteja. Deželni šolski svet za Štajersko je za ukazal preiskavo. Zaradi protestov v javnosti so postopek ukiniti.

Tretji je mag. Gerhard Beer-

mann, protestantski veroučitelj v Gradcu. Pravtako je sodeloval v graškem Solidarnostnem komiteju, vodil je tiskovno konferenco in je bil odgovoren za lepake in letake komiteja. Šolske oblasti so uvedle proti njemu disciplinarni postopek zaradi njegove bojkotne izjave ob štetju posebne vrste. Beermann je dobil disciplinarno kazen.

Vidimo torej, da šolske oblasti diskriminirajo in ustrahujejo tako učitelje, ki v šoli uporabljajo sodobne in napredne metode poučevanja, kakor tudi tiste, ki se izven šole za-

PETEK, 2. 6.: 17.15 Poročila — 17.20 Ne skrbite, tu smo mi — 17.35 Ostržek — 18.00

Obzornik — 18.10 Rock koncert — 18.45 Človekovo telo — 19.30 Dnevnik — 20.05 Kar bo, pa bo — 21.05 Razgledi — 21.40 Dnevnik — 21.55 Jaz, Klavdij — 22.45 Poročila — 22.50 Glasbena medigra — 23.10 Nogomet Madžarska : Argentina.

SOBOTA, 3. 6.: 8.00 Poročila — 8.05 Profesor Baltazar — 8.15 Z besede in slika — 8.25 Sedem stopnic da glasbe — 8.40 Tehtnica za natančno tehtanje — 9.10 Od šole do doma — 9.45 Kako delavec odloča — 9.55 Dokumentarna oddaja — Jugoslovanska trimska televizija — 15.50 Poročila — 15.55 Dogodivščine malega Mihca — 17.25 Obzornik — 17.40 Mar del Plata: nogomet Švedska : Brazilija — 19.40 Cikcak — 19.50 Dnevnik — 20.20 Henrik VIII. in njegovih 6 žena — 22.25 Dnevnik — 22.40 625.

NEDELJA, 4. 6.: 8.30 Poročila — 8.35 Za nedeljsko dobro jutro — 9.05 625 — 9.25 Rubžniki — 10.35 Robin Hood — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 S polno paro — 21.05 Prijepolje — 21.35 Dnevnik — 21.50 Glasbena medigra — 21.55 Športni pregled — 22.40 Poročila.

PONEDELJEK, 5. 6.: 16.10 Kmetijska oddaja TV Beograd — 17.10 Poročila — 17.15 Vrtec na obisku: Razgibajmo se — 17.30 Serijski film — 17.55 Obzornik — 18.05 Da bomo laže odločali — 18.20 Družbena samozadržita — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 M. Kmecl: Lepa Vida ali primer svetega Ožbolta — 21.20 Kulturne diagonale — 22.00 Dnevnik.

TOREK, 6. 6.: 15.55 Poročila — 16.00 Atletska tekmovanja za Zorkov memorial — 17.30 Glasbena oddaja — 18.00 Obzornik — 18.10 Pisani svet — 18.45 Čas, ki živi — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Aktualna oddaja — 20.35 Noči in dnevi — 21.30 Glasbena oddaja — 22.05 Dnevnik — 22.20 Glasbena medigra — 23.10 Buenos Aires: nogomet Argentina : Francija.

SREDA, 7. 6.: 16.45 Poročila — 16.50 Z besede in slika — 17.05 Bojevnik sonca — 17.30 Obzornik — 17.40 Mar del Plata: nogomet Brazilija : Španija — 19.40 Cikcak — 19.50 Dnevnik — 20.20 Film tedna: Vstopi Tretji svet, veliki Omar Hrabri — 22.20 Majhne skrivnosti velikih kuharskih mojstrov — 22.30 Dnevnik — 22.45 Nogomet Avstrija : Švedska — 0.15 Poročila.

ČETRTEK, 8. 6.: 17.20 Poročila — 17.25 Avtomobil in ljudje — 18.20 Obzornik — 19.30 Profesor Baltazar — 18.45 Otroška serija — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Obleka, to sem jaz — 20.35 Aktualna oddaja — 21.15 Glasbena oddaja — 21.45 Dnevnik.

PETEK, 2. 6.: 17.30 The merchant of venice — 18.00 Orientacija — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Portret — 19.30 Enej — 20.15 Novo v znanosti — 21.10 Pravi Dunajčan se ne zgubi — 21.55 Čas v sliki s kulturo — 22.30 Mednarodna predstava v petek: All you need is love.

SOBOTA, 3. 6.: 16.00 Svetovno prvenstvo v Argentini — 17.30 Vse življenje je kemija — 18.20 Pregled sporeda — 19.30 Pustolovščina divjina — 20.00 Galerija — 20.15 Ljubezen v mladosti — 22.00 Salomon in kraljica Saba.

NEDELJA, 4. 6.: 12.00 Mednarodni turnir v tenisu za seniarje — 15.00 Avtomobilsko dirke v Španiji — 17.00 Svetovno prvenstvo v motokrosu — 18.00 It's a great feeling — 19.30 The Munsters — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 v lastni zadevi — 22.10 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 5. 6.: 17.30 Zračni pritisk — pritisk zraka — 18.00 The bellcrest story — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Thailand — 19.30 Igramo na flavti — 20.00 Mož hoče navzgor — 21.05 Pripombe o čebeli — 21.55 Čas v sliki — 22.25 Badlands.

TOREK, 6. 6.: 17.30 Ziljska dolina — 18.00 Organizacija v gospodarstvu in upravi — 18.30 Novo v znanosti — 19.30 Veselje ob glasbi — 20.00 Imam dva očeta in dve materi — 21.25 Čas v sliki in kultura — 22.00 Klub 2.

SREDA, 7. 6.: 16.00 Svetovno prvenstvo v Argentini — 17.30 Metode raziskave zgodovine — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 O'9 (Predariska) — 19.00 Velike bitke — 20.00 „Teleobjektiv“ — 20.50 79 Park avenue — 21.40 Čas v sliki s kulturo — 22.15 Trailer.

ČETRTEK, 8. 6.: 16.00 Svetovno prvenstvo v Argentini — 17.30 Gremo na razstavo — 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Bralni znaki — 19.30 Spotlight — 20.00 Aviso — 21.20 Čas v sliki s kulturo — 21.55 Klub 2.

PETEK, 2. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

SOBOTA, 3. 6.: 9.45 Od pesmi do pesmi od srca do srca.

NEDELJA, 4. 6.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 5. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Opera glasba.

TOREK, 6. 6.: 9.00 Ljudska zabavna glasba — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 7. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Pesmi Otona Zupančiča — Minute z...

ČETRTEK, 8. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Kdo je za koga — Aktualna znanost.

Nadaljevali bomo boj...

(Nadaljevanje s 1. strani)

Več kot dvajset let, torej več kot dovolj dolgo smo potrpežljivo čakali na sporazumno rešitev naših življenjskih vprašanj — sedaj ne moremo več čakati. Kadar gre za obstoj ljudstva — in za to gre — se nihče ne more zadovoljiti z novimi obljubami v nedogled, katerim po vseh dosedanjih izkušnjah sledi nov, še hujši udarec manjšini in njenim zajamčenim pravicam. To velja zlasti tudi za trenutno ureditev manjšinskega vprašanja potom tako imenovanega zakona o narodnih skupinah.

Zvezni kancler nas je včeraj pozval, da se naj poslužimo demokratične ustanove sosvetov narodnih skupin, ki se nam nudi. Ali kancler res ne vidi in sliši, da nam isti nasvet daje tudi Kärntner Heimatdienst? Ali res ne more razumeti, da se s tem, da se pojem „ugotavljanja manjšine“ spremeni v „ugotavljanje materinega jezika“ in pojem „manjšina“ v „narodno skupino“, nedemokratičen akt še ne spremeni v demokratično rešitev. Saj je vendar sam vedno zatrjeval, da smatra „ugotavljanje manjšine“ za nedemokratičen način reševanja življenjskih vprašanj manjšine, če le-ta tako obliko reševanja odklanja.

Zato odklanjamo tudi sodelovanje v sosvetih, ki so del zakona, ki je bil sprejet na osnovi nedemokratičnega ugotavljanja, kljub uspešnemu bojkotu s strani prizadete manjšine! Zreli smo dovolj, da sami brez skrbništva vemo, kaj je za nas koristno in kaj ni, kaj so naše neodsvajljive zahteve in kaj na osnovi pravic, ki nam grejo, lahko zahtevamo. Dokler pa so vidne posledice nove ureditve le v tem, da so nadaljnji razgovori pogojeni s skrbništvom, nadaljnja šolska vzgoja pogojena s segregacijo in nadaljna borba z demokratičnimi sredstvi za zajamčene pravice pogojena z zaporom — tako dolgo pač nihče ne more od nas pričakovati zaupanja v tako rešitev.

Mi ne potrebujemo edinstvene, vzorne papirne ureditve, marveč želimo samo uporabno, sprejemljivo dejansko rešitev naših življenjskih vprašanj. Taka pa je možna le v dogovoru in razgovoru med prizadeto manjšino in pristojno vlado na enakopravni osnovi in brez skrbništva. Za take razgovore smo vedno bili in smo slej ko prej iskreno pripravljeni!

Odlučno pa se bomo uprli vsem poskusom pritiska in rasne diskriminacije, kakršno brez sramu in brez kazensko-pravnega ukrepanja s strani državnega tožilstva v zadnjem času v vsej javnosti zahteva Kärntner Heimatdienst! Kdaj končno bodo odgovorni činitelji spoznali, da tu ne gre več samo za vprašanje naše narodne skupnosti, marveč za vprašanje demokracije sploh.

Spricho nerazumljivega — rahlo rečeno — cincanja pristojnih vladnih in zakonodajnih činiteljev in spricho iz dneva v dan bolj napadalne agresivnosti nemških nacionalističnih in neonacističnih sil pod vodstvom Kärntner Heimatdienstu na že tako nezadovoljivo ureditev manjšinskega šolstva, na skromno slovensko bogoslužje, na naša narodnostna prizadevanja, skratka spricho dejanske ogroženosti našega ljudstva, ko gre za njegova bitna vprašanja, pa po drugi strani naš člo-

vek resnično ne more razumeti, da nekateri užaljeni in nezadovoljneži, ki se skrivajo za nepokvarjeno mladino, nimajo drugih narodnih problemov, kakor jih iznašajo v svojih „Problemih“. Ali je spricho evidentnega naskoka združenih nemških nacionalistov res potrebno prati v vsej javnosti lastno umazano perilo, ki pa ne bo čisto, ker hočejo dolični prati le tuje perilo, svoje pa smatrajo za čisto. Resnica pa je ta, da se tam, kjer se dela, delajo tudi napake — na žalost. Napake pa se ne odpravijo z nekonstruktivno kritiko, resničnih ali dozdevnih človeških slabosti, marveč le s konstruktivnim delom.

Prav tako se enotnost ne gradi z napadi na vse, ki mislijo drugače — bolj pravilno ali manj pravilno, s katerega vidika se pač gleda — marveč se enotnost gradi s strpnostjo, s spoštovanjem tudi mišljenja drugega, z aktivnim, borbenim prizadevanjem za skupne narodne cilje, to je za obstoj in razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem!

Predvsem pa se enotnost ne gradi z izključevanjem tistih, ki so ali iz notranjega prepričanja ali tudi le iz strahu za kruh in delovno mesto organizirani v političnih strukturah večinskega naroda, marveč se enotnost gradi z vključevanjem in združevanjem vseh ne glede na morebitno različno politično in svetovnanazorno gledanje, ali — kakor je še širše že Prešeren zasnoval narodni program tudi preko nacionalnih pregrad — z združevanjem „vseh, ki v srcu dobro mislijo“.

To je nauk zgodovine, to je zlasti tudi nauk narodnoosvobodilne borbe in to je nam naročilo vseh tistih, ki so darovali svoja življenja v borbi proti fašizmu za svobodo. To je naročilo tudi tukaj padlih partizanov, katerih spomin častimo s postavitvijo tega kamenitega spomenika, katerim pa hočemo postaviti spomenik tudi v svojih srcih s tem, da bomo izpolnjevali njihovo naročilo in se borili za njihove cilje, ki so cilji našega ljudstva, vse dolej, da bomo v polni posesti pravic, ki nam grejo, resnično živeli v svobodi, v najtesnejši povezanosti z matičnim narodom in v prijateljstvu z narodom sosedom kot enakopravni med enakopravnimi!

Uascit pr Zile

Ziljska svatba v pesmi, besedi, plesu in glasbi

- v soboto 10. junija ob 20. uri v kulturnem domu na Brnci. Prireditelj SPD „Dobrač“ na Brnci
- v nedeljo 11. junija ob 14. uri v farni dvorani v Selah. Prireditelj KPD „Planina“ v Selah
- v nedeljo 11. junija ob 20. uri v farni dvorani v Šmihelu. Prireditelj KPD Šmihel pri Pliberku

Izvajajo mešani pevski zbor SPD „Rož“ iz St. Jakoba v Rožu pod vodstvom Lajka Milisavljeviča. Sodeluje Akademsko folklorna skupina „France Marolt“ iz Ljubljane.

Prisrčno vabljeni!

AVSTRIJA 1

PETEK, 2. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Toulouse-Lautrec — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Kar nebo dovoli — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Otrokom za lahko noč — 17.35 Svetovno prvenstvo v nogometu Francija : Italija — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.10 Grede — 22.00 Skrivnosti morja — 22.50 Poročila — 22.55 TV prenos iz Argentine — 23.10 Madžarska : Argentina.

SOBOTA, 3. 6.: 15.05 Mariandi — 16.30 Kdo rokodelci z nami? — 17.00 Heidi — 17.25 Otrokom za lahko noč — 17.30 Svetovno prvenstvo v nogometu Avstrija : Španija — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport —

OBIŠČITE Bergovo galerijo V PLIBERKU

odprta vsak dan od 10. do 12. in od 16. do 18. ure

20.15 Glasba je adut — 22.00 TV prenos iz Buenos Airesa.

NEDELJA, 4. 6.: 15.50 Da bi le znala kuhati — 17.00 Slike naše zemlje — 17.25 Calimero — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Poj z nami — 18.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Komedija o smrti in življenju — 22.10 šport — 22.20 Nočni izbor — 22.50 Teologija v pogovoru — 23.20 Poročila.

PONEDELJEK, 5. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 To je Napoli — 10.00 The merchant of venice — 10.30 Da bi le znala kuhati — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Upornik Jacquou — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Nedeljski šport — 21.05 Ceste San Francisca — 21.55 Poročila in šport.

TOREK, 6. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 The bellcrest story — 10.00 Zračni pritisk — pritisk zraka — 10.30 It's a great feeling — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Otrokom za lahko noč — 17.35 Svetovno prvenstvo v nogometu Italija : Madžarska — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Z lutkami — 20.35 Svetovno prvenstvo v nogometu Mehika : ZRN — 22.30 Richard Wagner „Prstan Nibelunga“ v luči nemškega kazenskega prava — 22.25 Prenos iz Argentine — 23.10 Svetovno prvenstvo v nogometu Argentina : Francija.

SREDA, 7. 6.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Organizacija v gospodarstvu in upravi — 10.00 Ziljska dolina — 10.30 Imam dva očeta in dve materi — 16.30 Povodni mož — 16.55 Oddaja z miško — 17.25 Otrokom za lahko noč — 17.30 Svetovno prvenstvo v nogometu Avstrija : Švedska — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Iščemo prominentnega pisatelja — 20.20 Johann — 21.55 Prenos iz Argentine.

ČETRTEK, 8. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina — 10.00 Metode preiskave zgodovine — 10.30 Johann — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 „Častna priznanja“ — 20.20 Gledališka predstava — 22.25 Poročila in šport.

Solidarnost ZSM s čilenskimi patrioti

Za 2500 čilenskih patriotov se ne ve, kam jih je čilenska hunta Pinocheta zavlekla. Iz tega razloga so Čilenci po svetu začeli z gladovno stavko in zahtevajo, da hunta takoj pove, kaj je z usodo teh patriotov. Tudi na Dunaju stankajo Čilenci hkrati pa so pripravili demonstracijo. Iz tega razloga je Zveza slovenske mladine naslovila slovenski solidarnostni telegram na čilensko solidarnostno fronto:

Zveza slovenske mladine vam pošilja, dragi čilenski tovariši, borbene solidarnostne pozdrave. Upamo, da bo vaša gladovna stavka dosegla svoj cilj in da bo hunta Pinocheta dala obvezne informacije o sodi 2500 čilenskih patriotov.

ŠPORTNI VESTNIK

SODNIK RUPITSCH (NEKDANJI ABSOLVENT SLOVENSKE GIMNAZIJE) SAK-U „PRIPOMOGEL“ K PORAZU

Preteklo nedeljo je SAK na igrišču v Annabichlu nastopil proti tamkajšnjem ASV-u. Nekateri igralci SAK-a so z mešanimi občutki sprejeli vest, da bo vodil tekmo Rupitsch, ki SAK-u nikakor ni naklonjen. Že pred letom dni jim je v eni tekmi dosodil krivično enajstmetrovko, na drugi strani pa spregledal prekrške v 16-metrskem prostoru. In po desetih minutah so to „naklonjenost“ sodnika slovenski igralci okusili na lastni koži. Rezultat se je glasil 3:0 ASV, od teh treh golov pa gresta dva na konto sodnika, ki je s tem skušal zlomiti SAK-ovo igralno kvaliteto. Kako se je torej vse skupaj dogajalo. Že kar v prvih napadih se je napadalcem ASV nudilo nekaj dobrih priložnosti in po visoki podaji v kazenski prostor (katero je golman Malle nekoliko zaspal) je padel z strelom z glavo prvi gol. Nekaj minut pozneje je bila zoga v avtu, stranski sodnik je dvignil zastavico, kar pa Rupitsch ni upošteval in iz iste akcije je SAK prejel drugi gol. Vsi protesti so bili zaman. Kar pa si je sodnik dovolil nekaj trenutkov pozneje je pa višek. Nasprotnik je izvajal kot v kazenskem prostoru je bilo kakor vedno pri takih situacijah malo priverjanja, naenkrat je mož v črnem odpisal in pokazal na enajstmetrsko točko. To ravnanje sodnika je povzročilo začudenje celo pri nemškogovorečih gledalcih. Kljub temu pa SAK ni vrgel puške

v koruzo, nasprotno — vedno bolj so se valili napadi na nasprotnikovo gol in končno je uspelo Krniču, da je z glavo dosegel prvi gol za SAK. In ko je Velik iz prostega strela še pred polčasom zabil drugi gol, igra nikakor še ni bila odločena. V drugem polčasu je najprej igral samo SAK, tako da nasprotnik v nekaterih fazah niti ni prišel čez sredino. Tudi ko so po hitrem protinapadu prejeli četrti gol, slovenski nogometaši niso prenehali z borbeno igro. In ravno v tej fazi, ko je SAK najbolj pritisikal, je sodnik Rupitsch dokončno odločil tekmo. Zaradi prekrška izven kazenskega prostora je dosodil ponovno enajstmetrovko, šestni gol pa je bila še neka formalnost.

Postava SAK: Malle; Kupper, Lampichler, Woschitz, Pandel; Krnič, Perč, Hribar, Velik; Hobel, Zabatnik.

Drugo moštvo SAK je nastopilo v Annabichlu samo s sedmimi igralci in zgubilo igro s 15:1. Nezaslišano je, da se nekateri igralci, kljub temu da so obljubili, da bodo prišli na tekmo, niso pojavili na igrišču. Edino moštvo SAK-a, ki je v nedeljo osvojilo dve točki, je bilo mladinsko moštvo. Protijadnemu na testnici, DSG iz Borovelj so zmagali 5:1. Gole so dali Wieser M., Gregorič M., Zdouc, Grič in Kupper.

OB PRILIKI OBISKA V TOLMINU SE JE DIJAŠKI DOM POMERIL V NOGOMETU IN NAMIZNEM TENISU Z TOLMINČANI

Pretekli četrtek je Dijaški dom SSD bil na obisku pri gojenih doma v Tolminu in se je v okviru tega prijateljskega srečanja pomeril v malem nogometu in v namiznem tenisu z Tolminčani. Ekipe gojenčev sta okrepila brata Kupper. Najprej sta si stali nasproti starejši skupini obeh domov. Tolminčani so bili Korošcem telesno močnejši, kljub temu pa so bili brez šanz. Predvsem v prvem polčasu je Dijaški dom igral izvrstno in vodil s 5:2. V drugem polčasu pa so domačini nekoliko olepšali rezultat, ki se je glasil 6:4 za Di-

jaški dom. Gole so dali Velik 4, Schellander in Wieser M. Tudi mlajša skupina je v malem nogometu zmagala. Končni rezultat se je glasil 2:0, gole sta dosegla Haderlap ter Wieser. In tudi v namiznem tenisu je bila ekipa Tolminčanov brez šanz. V sestavu Kupper, Kupper, Velik je Dijaški dom zmagal 5:0.

SVETOVNO PRVENSTVO V NOGOMETU SE JE ZAČELO

Včeraj se je z otvoritveno tekmo ZRN — Poljska pričelo 11. svetovno prvenstvo v nogometu. Prireditelj je tokrat Argentina, po 20 letih odsotnosti se svetovnega prvenstva udeležijo tudi avstrijska nogometna reprezentanca, ki je že teden pred začetkom odpotovala preko ekvatorja. Čim bolj se bliža prva igra proti Špancem, tem bolj se pojavlja pri avstrijskih nogometaših nervoziteta. Optimizem nekaterih je le še alibi, težava se pojavlja tudi glede postave. Hattenberger je poškodovan, najbrž bo prvo tekmo spremljal kot gledalec. O poteku svetovnega prvenstva bomo še poročali.

N O G O M E T

SAK : KLOPINJSKO JEZERO v nedeljo 4. junija 1978 na igrišču v Kamnu

ob 14.30 uri moštvo pod 21 ob 16.15 uri I. moštvo

Na igrišču v Trdnji vasi igra v soboto 3. junija ob 15. uri mladina SAK : Kotmara vas.

Prijatelji nogometa prisrčno vabljeni!

Kmečka gospodarska zadruga v Pliberku išče

VAJENCA

Nastop takoj!
Telefon (0 42 35) 20 39

Zveza slovenske mladine obvešča svoje člane, da bo

OBČNI ZBOR ZSM

v soboto 3. junija 1978 s pričetkom ob 14.30 uri v prostori Aule slovencev v Celovcu, Paulitschgasse 5—7.

Odbor ZSM

Slovensko prosvetno društvo Borovlje vabi na igro

GROZDNA JAGODA V SONCU

v nedeljo 18. junija 1978 ob 14.30 uri pri Cingelcu na Trafi. Gostujejo igralci iz St. Janža v Rožu.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobri vasi vabi na

VEČER SLOVENSKE PESMI

v soboto 10. junija ob 20. uri v gostilni Hojnik v Mokrihah.

Nastopajo: Mešani zbor „Srce“ iz Dobre vasi, vodi Albin Krajnc; moški zbor „Vinko Poljanec“ iz Škocijana, vodi Hanzi Kežar in ansambel „The Spiders“ iz Železne Kaple, vodi Peter Kucher

Prisrčno vabljeni!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Rdeči mladinski teden

(Prireditelj: KPA, Komunistična študentska zveza in mladina)

3. 6. 1978: Celovec, travnik na Križni gori, 14.00: OTROKOV POPOLDAN — lutkovne igre, zabava, raženj...
16. 6. 1978: Celovec, Ljudski dom, Südbahngürtel 24, 20.00: FIESTA CUBANA. Južno-ameriški ritmi, borbene pesmi, folklor, kubanske pijače, Sangria in ARAUCOS — čilenska skupina.